

חוברת

דף השבוע

מסכת נדרים חוברת ב

דף י"ג

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

ויש בה חמשה חלקים:

- א **עזר ללימוד הר"ן** - להדגיש החלק שבדברי הר"ן שהם פירוש על הגמ'.
- ב **קושיות פשוטות** - ליישב קושיות פשוטות אשר יתקשה בהם הלומד.
- ג **עומק הדף** - להעמיק קצת בגמ' ובפירוש הר"ן על פי גדולי המפרשים.
- ד **הלכות הדף** - נידונים חשובים בהלכה היוצאים מלימוד הגמ'.
- ה **סוגיית הדף** - בכל דף נערכה סוגיא שלימה אחת עם העתקת מראי מקומות.

16

17

קושיות פשוטות

דף יג.

גמ', ומאן דאסר אמר קרא לה' לרבות דבר האסור

קושיא:

קשה, הא כלל גדול הוא בכל מסכת נדרים דמתפיש בדבר האסור לא מהני, ומשמע שהוא דבר המוסכם לכל.

תירוץ:

התוס' (ד"ה אמר קרא) פירש, 'דבר האסור כי האי דבכור לפי שנחשב קצת דבר הנדור', והיינו מטעם שמתבאר בגמ' בסמוך, משום שמצוה להקדישו. [אולם עי' ברא"ש (ד"ה לרבות) שמבואר מדבריו שפירש כוונת הגמ' באופן אחר].

גמ', מרבה אני חטאת ואשם שחזא מתפיש בנדר

קושיא:

קשה, מהו לשון 'מתפיש' בנדר, שלכאנ"ל הו"ל למימור 'מקדיש' בנדר, שאי"ז התפסה כמו נדרים, שאומר 'זה כזה', אלא שמקדיש הבהמה בקדושה חדשה

תירוץ:

הביכורי ראובן תירץ, דגם כאן שייך לשון 'מתפיש', דהנה לשון 'מתפיש' משמע שאין הקדושה באה מכח האדם עצמו, אלא שהאדם ממשיך הקדושה ממקום אחר, כמו בנדרים, שממשיך על הכר קדושת קרבן, עפי"ז תירץ, שגם בחטאת ואשם אין הקדושה באה מכח האדם, אלא עיקר הקדושה באה ע"י חובתו להביא קרבן, והאדם רק ממשיך את הקדושה על הבהמה, [עיי"ש שהוכיח יסוד זה מדברי התוס' והרא"ש].

גמ', בכור נמי מתפישו בנדר הוא כו' שמצוה להקדישו

קושיא:

קשה, היאך נעשה עי"ז דבר הנדור, הלא כבר נתקדש, ובאמת יש להקשות עוד, היאך אפשר להקדישו כלל, אם כבר נתקדש, דמה ניתוסיף לבהמה בזה שחזר והקדישו שנית.

תירוץ:

בחי' ר' שמעון (סי' ט) תירץ, דע"כ צ"ל שחידשה התורה שכשחזר בעל הבהמה ומקדישה, מיד פקע קדושתה דמעיקרא, ושוב ליכא עליה אלא הקדושה החדשה שבאה ע"י הבעלים, ולפיכך קודשתן חלה, וגם נחשב דבר הנדור. [וע"ע בחי' הגרי"ז (נזיר ד:), ובמחנה אפרים (הל' נדרים סי' י) שתירצו בדרכים אחרים].

גמ', שמצוה להקדישו

קושיא:

קשה, היאך יכול להקדישו, הלא הוא ממון הקדש, כיון שכבר נתקדש ממעי אמו בקדושת קרבן, והרי אין אדם יכול להקדיש דבר שאינו שלו.

תירוץ:

בשיעורי ר' שמואל (אות קיא) הביא בשם הגר"ש שקוף לתרץ, שכיון שאמרה תורה שמצוה להקדיש בכור, ע"כ צ"ל שהתורה נתנה בעלות לבעל הבהמה לענין זה שיכול להקדישו.

ר"ן (ד"ה הקרבן), קרבן לא אוכל לך מותר כו' משמע דנשבע בחיי קרבן שלא יאכל

קושיא:

קשה, למה לא אמרי' שמטעם זה גם אם אומר 'קרבן שאוכל לך' מותר, דבא לישבע בחיי קרבן שיאכל משל חבירו, ושבועה בחיי קרבן לא מהני.

תירוץ:

השלמי נדרים הביא בשם המשנה למלך (הל' נדרים פ"א ה"ח) לתרץ, שאין לפרש כוונתו דנשבע שיאכל משל חבירו, דאין בידו לאכול משל חבירו, ובודאי לא נתכוין לך, אלא ע"כ כוונתו לעשות נדר על מאכליו של חבירו. [ועיי"ש עוד בשלמי נדרים שהביא בשם רעק"א לתרץ באופן אחר].

דף יג:

ר"ן (ד"ה באומר), כיון דסתם נדרים להחמיר אמרי' דאפה קאי

קושיא:

קשה, הא לכאוי' הסברא של 'סתם נדרים להחמיר' לא שייכא כאן, דידוע מה שפירשו הראשונים דהסברא היא דע"כ כוונת הנודר היא לאסור, דאל"כ הו"ל לשתוק, והרי כאן אין הכרח דבא לאסור פיו, דאף אם כוונתו לאסור דיבור ממש, גם כן אסור עכ"פ מדרבנן.

תירוץ:

בספר שיעורים עמ"ס נדרים (להגרצ"י אידלשטיין) תירץ, דמוכח מכאן דהר"ן ביאר הטעם דסתם נדרים להחמיר באופן אחר, לא מחמת הסברא הנ"ל, אלא מטעם ספק דאורייתא לחומרא, וטעם זה שייך גם בסוגיין. [וע"ע בברכת אברהם (לר"ן שם) שתירץ באופן אחר].

ר"ן (ד"ה שהנדרים), משום דמיתסר גברא כו' ואיהו אית ביה ממש

קושיא:

קשה, למה הוצרך הר"ן לומר דגברא אית ביה ממש, הא לכאוי' אף בלא"ה שבועה חלה, דגבי אין טעם כלל שלא תחול על דבר שאין בו ממש, דבשלמא בנדר, שהוא 'חלות', אינו חל על דבר שאין בו ממש, אבל בשבועה אין טעם שלא לחול, דלכאוי' אינה 'חלות' כלל, אלא דאסור לחלל את דבריו.

תירוץ:

בחי' ר' נתן צבי (אות צד) הוכיח מכאן יסוד חדש באיסור שבועה, שבאמת גם שבועה היא 'חלות', שחל על הגברא 'חלות דין מושבע', וזהו היסוד והגדר לאיסור שבועה, ולכן הוצרך הר"ן לפרש דגברא אית ביה ממש, ולכן שבועה יכולה לחול עליה. [ועי' בספר עטרת שמואל (כאן) שהאריך ביסוד זה].

מתני', כעבודת כוכבים

קושיא:

קשה, למה לא נחשב עבודה זרה כדבר הנדור, הלא קביעת השם של 'עבודה זרה' על איזה דבר באה ע"י האדם, כשאדם עובד אותו וקובע במחשבתו שלדעתו זהו עבודה זרה.

תירוץ:

בספר דרכי דוד (ד"ה במשנה) תירץ, דדבר הנדור היינו דוקא כשהאדם בא לאסור איזה דבר, שהאדם הוא שבחר לאוסרו, ולא בחרה התורה לאוסרו, אבל לגבי עבודה זרה, הרי אדרבה, האדם לא רצה לאוסרה, אלא להיפוך, הוא בא לעובדה, והתורה היא שבחרה לאוסרה נגד רצון האדם, ובכה"ג לא מקרי דבר הנדור. [וע"ע בספר הפלאות נדרים (ד"ה ואלו) ובמנחת שלמה (ד"ה ואלו) שתירצו בדרכים אחרים].

מתני', כעורות לבובין

קושיא:

קשה, דלשון המשנה משמע שהדם מתפיס בלב, ולא בעור, וזה קשה, דלכאוי' אין טעם לאסור העור, שהרי עורות לבובין היינו שהיו נוקבין העור כנגד הלב ומקריבין הלב לע"ז כשהוא חי כמבואר בר"ן (ד"ה כבשר חזיר), ולכאוי' הלב הוא התקרובת לע"ז ולא העור.

תירוץ:

האור שמח (הל' ע"ז פ"ז ה"ג) תירץ, דאע"פ שהיו מקריבין רק הלב לע"ז, מ"מ כל חלקי הבמה נאסרים, דכולה מקרי תקרובת ע"ז, כיון דנשחטה לצורך הקרבה לע"ז.

ר"ן (ד"ה כבשר חזיר), כל מיני אסורין קתני וכו'

קושיא:

קשה, למה הוצרכה המשנה להביא כמה מינים שונים של איסורים, ומהו החידוש בזה שכולם מותרים משום דנחשבים דבר האסור ולא דבר הנדור

תירוץ:

המנחת שלמה תירץ, דאף שהדבר פשוט שאין חילוק ביניהם לגבי חלות הנדר מן התורה, מ"מ היה אפשר לומר שבאיסור חמור התקינו חז"ל שאין להתיר בלא שאלה לחכם, כמו בסיפא דמתני' דהתקינו כן, לזה חידשה המשנה, שאפילו באיסור חמור מאד א"צ שאלה. [וע"ע בספר לבושי מרדכי (ד"ה ואלו) שתירץ באופן אחר].

דף יג

תוכן

- א. מדוע חטאת ואשם נחשבים דבר הנדור
- ב. ביאור שיטת ר' יעקב דבכור מקרי דבר הנדור
- ג. ביאור החילוק בין לשון 'אהא' ללשון 'הריני'
- ד. יסוד החילוק בין דבר הנדור לדבר האסור

(א) מדוע חטאת ואשם נחשבים דבר הנדור

- א. **סוגיית הגמ'**: הגמ' מביאה ב' דרשות שלכא' נראות כסתירות, שמצד אחד דרש' מקרא דכי ידור עד שידור בדבר הנדור, אך מצד שני דרש' מקרא דלה' לרבות דבר האסור, ומביאה הגמ' מחלוקת תנאים בדבר, אם התפסה בדבר האסור [כמו בכור] מותר או אסור, ומבארת הגמ', דמאן דמתיר סובר דדרש' מקרא דלה' לרבות חטאת ואשם דאפשר להתפיס בהם.
- ב. **דברי הר"ן**: הר"ן (יב: ד"ה מיבעיא ליה) הקשה, למה יכול להתפיס בחטאת ואשם, הלא דברים שבחובה הם, שמי שחטא ונתחייב בקרבנות אלו חייב להקריבם. ותירץ, דמ"מ מקרי דבר הנדור משום שאינו חייב להביא דוקא בהמה זו, ולכן מה שבחר בהמה זו להקדישה מקרי דבר הנדור. [וע"ע ברא"ש (ד"ה חטאת) שביאר באופן אחר, דאע"פ שנתחייב בחטאת, מ"מ האדם מקדישן בפועל, ולכן מקרי דבר הנדור, וכ"כ הראב"ד (נדרים פ"א ה"א)].
- ג. **שיטת הרמב"ם**: הרמב"ם (הל' נדרים פ"א ה"י) תירץ הקושיא באופן אחר, עפ"י שיטתו שכתב מהלך חדש בכל עיקר הגדר של 'דבר הנדור' ו'דבר האסור', דדבר הנדור היינו קרבן הנקרב דרך נדר, ברצון האדם, אבל דבר האסור היינו קרבן הנקרב שלא בדרך נדר, אלא בדרך חובה. עפ"י ביאור, דחטאת ואשם מקרי דבר הנדור משום שלפעמים הם באים בדרך נדר, כגון בחטאת נזיר, שהנזיר הביא את הקרבת הקרבן על עצמו מרצונו.
- ד. **קושיית הראב"ד**: הראב"ד (שם) תמה על הרמב"ם מסוגיא דבכור, שמבואר בסוגיין שהטעם למ"ד דבכור נחשב דבר הנדור הוא משום שהאדם מקדישו, והרי לפי הרמב"ם לכא' לא מספיק בזה להיחשב דבר הנדור, דסוף סוף אינו בא בדרך נדר אלא בדרך חובה. [וע"ע ברש"ש (ד"ה מרבה) ובקרבן אורה (יב: ד"ה והרמב"ם) דהקשו עוד, שמבואר דמעשר בהמה מקרי דבר הנדור, והרי גם מעשר בהמה בא בדרך חובה ולא בדרך נדר].
- ה. **ביאור הגר"ט**: בחי' הגר"ט (סי' נב) ובקהילות יעקב (סי' יב) תירצו, דגם הרמב"ם מודה דלא מקרי דבר הנדור אלא אם האדם מקדישו, ולכן הוצרכה הגמ' לומר גבי בכור דמצוה להקדישה, אלא דהרמב"ם סובר דאי"ז מספיק, דצריך גם שהקרבן בא בדרך נדר, ומה שבכור מקרי דבר הנדור, זהו משום שבכור הוא מ'מין' שלמים, כמבואר ברמב"ם (הל' קרבנות פ"א ה"ג), ודי בזה להיחשב דבר הנדור. [וכן מעשר בהמה הוא מ'מין' שלמים כמבואר ברמב"ם].

(ב) ביאור שיטת ר' יעקב דבכור מקרי דבר הנדור

- א. **סוגיית הגמ'**: הגמ' מביאה מחלוקת בין ר' יעקב ור' יהודה לגבי בכור, אם הוא נחשב דבר הנדור, ואפשר להתפיס בו, או שהוא נחשב דבר האסור, וא"א להתפיס בו. ומבארת הגמ' צדדי המחלוקת, דר' יהודה סובר דמקרי דבר האסור כיון דנתקדש מיד במעי אמו, ואין קדושתה באה ע"י האדם, ור' יעקב סובר דבכור מקרי דבר הנדור, משום שמצוה על הבעלים להקדישו בעצמו.
- ב. **קושיית האחרונים**: הקשו הרבה אחרונים [מנחנה אפרים (הל' נדרים (סי' י), חי' הגר"ז (נזיר ד:), חי' ר' שמעון (סי' ט), שיעורי ר' שמואל (אות קיא)], מה היא סברת ר' יעקב דמקרי דבר הנדור משום שמצוה על הבעלים להקדישה, הלא קדושת הבעלים אינה מוסיפה כלום על הבהמה, דכבר נתקדש מאיליו ממעי אמו, ונמצא דהקדושת הבכור באה ע"י התורה ולא ע"י הבעלים. ומצינו באחרונים כמה מהלכים ליישב הקושיא, כמו שיתבאר.
- ג. **מהלך א', הגר"ז**: בחי' הגר"ז (שם) תירץ, דאין הכי נמי, קדושת הבכור באה ע"י התורה ולא ע"י האדם, כיון שאין מקום לקדושת הבעלים לחול, כיון שכבר נתקדש הבהמה, ואמנם אעפ"כ קדושת בכור מקרי דבר הנדור, כיון דחזינן שיש כח לאדם להחיל מין קדושה כזו, דאל"כ א"א להיות מצוה על הבעלים להקדיש הבכור אם אין בכחו להחיל קדושה כזו כלל.
- ד. **תלוי במחלוקת הראשונים**: אולם בשיעורי ר' שמואל (שם) העיר, שזה ניחא רק לפי שיטת הרמב"ם דס"ל דגדר 'דבר הנדור' הוא מין קרבן שיוכל לבוא בדרך נדר, [עי' לעיל (סעי' א) שהבאנו דבריו], אבל לפי שאר הראשונים, דס"ל דגדר דבר הנדור הוא דבר שקדושתו בא ע"י כח האדם ולא ע"י כח התורה, אכתי צ"ב היאך נחשב בכור דבר הנדור לר' יעקב, הלא בפועל קדושתו בא ע"י התורה ולא ע"י האדם. [וכן הגר"ז עצמו ביאר תירוצו עפ"י שיטת הרמב"ם].
- ה. **מהלך ב', מנחנה אפרים**: כמה אחרונים [המנחנה אפרים (שם), הקהילות יעקב (שם)] תירצו הקושיא הנ"ל באופן אחר, שאע"פ שכבר נתקדש הבכור ממעי אמו, מ"מ ציותה התורה לבעלים לחזור ולהקדישו שנית, וחידשה התורה בזה ששתי הקדושות חלין על הבהמה יחד. ולכן מקרי דבר הנדור, שחלק מקדושתו בא ע"י האדם. ולפי"ז מובן גם כל השיטות בגדר דבר הנדור. [וע"ע בחי' ר' שמעון (שם) שכתב מהלך שלישי ליישב הקושיא].

ג) בענין נדר בדבר שאין בו ממש

- א. **קושיית הר"ן:** הגמ' מקשה על הא דמבואר במשנה שיכול אדם לאסור על חבריו מלדבר עמו וכדומה, שהוא דבר שאין בו ממש, ומבואר במשנה לקמן (טו.) שנדר חל רק על דבר שיש בו ממש, ומתרת הגמ', דאייירי שאומר 'יאסר פי לדיבורי' דאוסר גופו שהוא דבר שיש בו ממש. והקשה הר"ן (ד"ה באומר), אמאי לא מתרת הגמ' דמדרבנן גם נדר שאין בו ממש אסור, כמבואר גמ' לקמן (שם). [ועיי"ש מה שתירץ הר"ן].
- ב. **תירוץ הרשב"א:** הרשב"א (ד"ה אמר ר"י) תירץ קושיית הר"ן באופן אחר, דהא דאסרו חז"ל נדר על דבר שאין בו ממש, זהו רק במי שאוסר את עצמו בנדר, אבל לא במי שבא לאסור את חבריו בנדר. ויש לעיין, מה היא הסברא לחלק בין נדר על עצמו לבין נדר על אחרים לגבי דבר שאין בו ממש. עוד צ"ב, שכנראה הר"ן נחלק על הרשב"א וסובר דגם נדר על אחרים אסור מדרבנן אפילו בדבר שאין בו ממש, וצ"ע מהו יסוד המחלוקת ביניהם.
- ג. **ביאור סברת הרשב"א:** העטרת שמואל (עמ' כה) הביא בשם ספר ארזא דבי רב לבאר סברת הרשב"א לחלק בין נדר על עצמו לבין נדר על אחרים, [ודייק כן מדברי הרשב"א], שהוא משום שכל דבר שאין בו ממש הוא גם דבר שלא בא לעולם [כגון דיבור, מלאכה, והליכה], ומבואר בגמ' כתובות (נט.) דנדר על דבר שלא בא לעולם חל כשנדר על עצמו, אבל לא כשנדר לאסור אחרים. וכן מבואר בשו"ת רעק"א (ח"א סי' קסח) שהבין כן בכוונת הרשב"א.
- ד. **גדר האיסור דרבנן בדבר שאין בו ממש:** בשיעורי הגרצ"י איידלשטיין (עמ' קיז) ביאר עפ"י יסוד המחלוקת בין הר"ן והרשב"א, דהנה יש לחקור בגדר האיסור דרבנן בנדר שאין בו ממש, אם הוא איסור דרבנן בעלמא, שאסרו אפי' נדר כזה, או דילמא גדר תקנתם הוא, שמדרבנן נדר כזה חל על הגברא, שהוא דבר שיש בו ממש, [שמטעם זה שבועה חלה על דבר שאין בו ממש].
- ה. **יסוד המחלוקת:** עפ"י ביאור הגרצ"י איידלשטיין, שהר"ן סובר כצד ב', דרבנן התקינו שהנדר חל על הגברא, ולכן סובר הר"ן דגם אין כאן חיסרון של דבר שלא בא לעולם, משום שהאדם כבר בא לעולם. אבל הרשב"א סובר כצד א', דלא התקינו שהנדר חל על הגברא, אלא שאסרו נדר על דבר שאין בו ממש, אך לא אסרו נדר על דבר שלא בא לעולם, ולכן סובר הרשב"א, דנדר כזה אוסר רק את האדם עצמו, אבל לא אחרים, כדין דבר שלא בא לעולם.

ד) יסוד החילוק בין דבר הנדור לדבר האסור

- א. **משנה:** מובא במשנה דין האומר 'הרי עלי ככר זה כבשר חזיר' וכדומה באיסורי תורה, דנדר כזה לא מהני. וטעם הדבר מבואר בגמ' לקמן (יד.), דבעינן שידור בדבר הנדור, ולא בדבר האסור, והוא כלל מפורסם בכל מסכת נדרים. והגמ' דורשת כלל זה מקרא, דכתיב (במדבר ל, ג) איש כי ידור נדר לה', ודרשי' 'עד שידור בדבר הנדור'. ואמנם לא נתבאר יסוד וטעם הדבר, מאי שנא דבר הנדור מדבר האסור.
- ב. **דברי הר"ן בפירקין:** הר"ן בפירקין (ד. ד"ה אמר קרא) ביאר יסוד הדבר, דדבר האסור אינו דומה לנדר, שהרי בנדר האדם הוא שחידש את האיסור, משא"כ בדבר האסור, שהתורה אסרה את המאכל, ולא האדם. ולכן בדבר האסור א"א לומר 'ככר זה יהא עלי כמו הדבר האסור', כיון שאינם דומים להדדי. וכן מבואר ברמב"ם (הל' נדרים פ"א ה"ח) שביאר יסוד הדבר כדרכו של הר"ן בפירקין. [וע"ע בריטב"א בריש פירקין שביאר הדבר באופן אחר].
- ג. **דברי הר"ן בשבועות:** אולם הר"ן במס' שבועות (ח. מדפי הרי"ף ד"ה לפיכך) ביאר הדבר באופן אחר, עפ"י יסוד גדול, דהתפסה בנדרים היא 'המשכת קדושה', שהאדם יכול להמשיך קדושה מדבר הקדוש, כגון קרבן, על דבר המותר. עפ"י ביאור הר"ן, שהמשכת קדושה שייכת רק בדבר שיש בו קדושה, אבל לא בבשר חזיר וכדומה, דאין בו קדושה רק איסורא בעלמא. ולכא' נמצא שהר"ן סותר את עצמו, שביאר הדבר בב' דרכים שונים.
- ד. **ב' מיני התפסה:** ר' אלחנן בקובץ ביאורים (שבועות אות ו) יישב הסתירה בר"ן עפ"י ביאורו בסברת הר"ן. שביאר, דיש ב' מיני התפסה: א. קרבן מונח בפניו, ואומר 'זה כזה'. ב. ליכא קרבן מונח בפניו, ואומר 'זה כקרבן', וביאר, דמש"כ הר"ן דהתפסה היא התפסה קדושה, זהו רק ב'זה כזה', דבזה יש קדושה בפועל ואפשר להמשיכה על הככר, אבל ב'זה כקרבן' ליכא קדושה בפועל, ואי"ז המשכת קדושה, אלא פירוש נדר, שדעתו לאסור הככר כמו איסור קרבן.
- ה. **ישוב הסתירה בר"ן:** עפ"י ביאור ר' אלחנן, שהר"ן במס' שבועות מייירי לגבי 'זה כזה', ובזה ביאר הטעם דלא מהני בדבר האסור משום דליכא קדושה וא"א להמשיך האיסור על הככר, אולם הר"ן בפירקין מייירי לגבי 'זה כקרבן', דבזה א"א לתרץ כדבריו בשבועות, דהתפסה כזו אינה התפסת קדושה, אלא איסור בעלמא, ולכן הוצרך הר"ן לבאר יסוד הדבר באופן אחר, דאיסור התורה לא דמי לאיסור נדר וא"א לומר שהוא פירוש על נדרו.

דף יג

בענין מצוה להקדיש בכור ולקדש שבת

בגמ' הביאו חידוש דין של רבי לענין בכור, שיש מצוה מיוחדת להקדיש בכור, הגם שבכור קדוש מאיליו מרחם, וכן פירש רש"י בערכין (כט). וז"ל, "מצוה להקדישו לשם בכור ואף על פי שהוא קדוש מאיליו". וכן נפסק בשו"ע (יו"ד סי' שו סעי' א) וז"ל, "בכור בהמה טהורה נוהג בזכרים ולא בנקבות ונוהג אפילו שלא בזמן הבית בין בארץ בין בחוצה לארץ ומצוה להקדישו ולומר הרי זה קודש שנאמר תקדיש לה' אלקיך ואם לא הקדישו מתקדש מאיליו מרחם".

ויש לברר אם יש הוספת קדושה ע"י קידוש זה, או שהוא רק למצוה בעלמא. ועי' בסמ"ג (עשין ריא) שמבואר שאין כאן שום תוספת קדושה ורק עושין כן מפני חביבות המצוה, וז"ל "מוזהר ישראל בהולד בכור בהמה טהורה לומר הרי הוא מקודש בקדושת בכור אע"פ שהוא קדוש מעצמו מצוה להקדישו בקדושת בכור מפני חביבות המצוה". וכן מבואר מדברי האבנ"ז (שו"ת, ח"ג סי' סז). אכן עי' בשיעורי ר' שמואל (אות קיא) שהביא בשם הגר"ש שקוף דלא כן, אלא הגם שקדושה חלה עליו מאיליו, אכן ע"י מעשה קדושתו של הבעלים הרי יש כאן עוד סיבה לקדושה, וז"ל "כמדומה ששמעתי פעם מהגר"ש שזצ"ל שאמר בזה דכיון דהתורה אמרה דמצוה להקדישו, ויש לו כח בעלים להקדישו, הגם שב' קדושות אין, מ"מ נוסף עוד סיבה לקדושה, ומה שהיום הוא קדוש זה בגלל קדושת פיו, ונמצא דקדושתו הוא מחמת שתי סיבות חדא דמאיליו הוא קדוש ועוד דקדוש מקדושת פיו, אמנם הוא חידוש לומר", עיי"ש.

ולכאור' מצינו כעין זה לגבי קדושת שבת, שקדושת שבת באה מאיליה בכניסתו, ואעפ"כ יש מצוה מדאו' לקדשו, ולכאור' מה טיבו של קדושה זו, הרי בלא"ה חלה קדושת שבת מעצמה, וע"כ צ"ל כעין הנ"ל, שמלבד הקדושה החלה מאיליה יש ענין לחזור ולהקדישו מעצמו. ושו"ר כן מפורש בבעלי התוספות על התורה (בראשית ב, ג) וז"ל, "למה מקדשים את השבת שהרי שבת קדוש ועומד יש לומר באמת הוא שאין צריך קידוש אבל מכל מקום מצוה לקדשו דומיא לזה בבכור".

אלא באמת י"ל באופן אחר קצת, דעי' בחי' הרא"ה בברכות (כז:): שחידש, שע"י תפילה או קידוש יכול להוסיף מדאו' על קדושת שבת ממש, וז"ל "ואם בא להוסיף יותר בשקיבל תוספת זו בתפלה או בקידוש חלה עליו קדושת היום מדין תורה וזהו שיצא ידי קידוש כשקדש באותה שעה אע"פ שקידוש היום מן התורה שאף קדושת שעה זו לשבת מן התורה כו' ואין תוספת זה נאסר עליו בקבלתו אלא בקידוש או בתפלה דאילו בדיבור בעלמא לא עשה ולא כלום". ולפי"ד יוצא, שבאמת שבת אינו ממש כבכור דגבי שבת מוסיף קודש על החול משא"כ בבכור דמוסיף קדושה על קדושה. אכן מתוס' מבואר דלא ס"ל כן, ואפשר דתוס' סברי כשיטת הרמב"ם (עי' בבית יוסף סי' רסא) שאין תוספת שבת מדאו', ולכן ס"ל דענין של קידוש הוי רק תוספת קדושה על קדושה.

[ובעיקר שיטת הרא"ה שתוספת שבת היא דאורייתא, יש לעיין אם כל תוספת [עד פלג המנחה] הוי דאורייתא או רק כל שהוא מדאו', והשאר מדרבנן. ונפק"מ לענין ספיקות ושבבות דשבבות וכדומה. וכבר הסתפק בזה הר"י מאורליינש (רבינו יונה שם), וז"ל "אע"פ שתוספת שבת די בכל שהוא אפ"ה אם הוא מוסיף הרבה יותר בכלל תוספת הוי וחייב עליו אע"פ שאפשר לומר שאינו אלא מדרבנן, אפ"ה אסור לעשות שום דבר כמו תוספת כל שהוא, ואיכ"מ להאריך בזה].

דף יג

בענין מתפיש בבכור

גמרא:

לא דכולי עלמא לפני זריקת דמים ומ"ט דמאן דשרי אמר
קרא {במדבר ל-ג} כי ידור עד שידור בדבר הנדור לאפוקי
בכור דדבר האסור הוא וכו'.

תמצית הסוגיא:

מסקנת הגמ' דנחלקו ר' יעקב ור' יהודה אי בכור הוי דבר האסור או דבר הנדור, דמצד אחד לא נדרו דהא מאיליו נתקדש ממעי אמו, ולאידך גיסא כיון דמצוה להקדישו יתכן דמקרי דבר הנדור וזוהי נחלקו. ולגבי ספיקת הגמ' אי בעיקרו קא מתפיש נשאר כבעיא דלא איפשיטא. ונחלקו הראשונים איך קי"ל להלכה, והר"ן הביא מהרמב"ן דקי"ל דבהיתירא קא מתפיש ע"ש מהיכן הוכיח כן. אמנם הרמב"ם פסק לחומרא, דהמתפיש בבשר זבחי שלמים אחר זריקה הרי זה אסור [וע"ש בנושאי כלים מ"ט פסק כן].

ועפ"ז יש רמב"ם תמוה דנתקשו בה כל המפרשים, וכבר נשאל בנו של הרמב"ם אליה, דהנה הרמב"ם פסק כר' יהודה דבכור אינו דבר הנדור, ולכן האומר 'ככר זה עלי כבכור' הרי הוא מותר דהוי מתפיש בדבר האסור, אמנם אי יש בשר בכור קמיה קודם זריקת דמים אז אם התפיש בו יהא אסור ע"ש, והדברים תמוהין אי בכור הוא דבר האסור והמתפיש בו לא מהני א"כ איך יהא נאסר כשמתפיש בבשרו קודם זריקה. ועוד קשה דהרמב"ם כתב דאם מתפיש בבשר בכור אחר זריקה הרי זה מותר, והרי את"ל דיש לאוסרו במתפיש בהבשר קודם זריקה, אז גם לאחר זריקה נימא בעיקרו קא מתפיש דהא הרמב"ם פסק דבעיקרו קא מתפיש.

בקיצור יש ב' הלכות ברמב"ם המורין דבכור הוי דבר האסור ולא דבר הנדור [א' האומר דבר זה עלי כבכור לא נאסר, ב' וכן במתפיש בבשר בכור אחר זריקה לא נאסר אע"ג דבעיקרו קא מתפיש], ג' אבל בבשר בכור קודם זריקה שפיר נאסר, וצע"ג מהו המעליותא דבשר בכור קודם זריקה].

ויש להביא לזה ג' פירושים, והם דברים נחמדים, ונוגע לעיקר יסודות של התפסה. א' מהלך הגרי"ז, דמחלק בין קדושת בכור במיוחד, וקדושת קרבנות הכללי דנכלל בכל קרבן גם בבכור. ב' ר' שמואל שחידש דמלבד איסור מצד קדושת בכור יש איסור בכל הקרבנות לאכול קודם זריקה, ושמע מהחזו"א דזה הוי דבר הנדור, ושפיר מהני בה התפסה ע"ש, ג' ר' אלחנן מיישב עפ"י יסודו החדש דיש ב' אופנים של התפסה ע"ש.

ליתר עיון: דעת ר' יעקב דהמתפיש בבכור נאסר ודריש כן מקרא דלה' וביאר טעמו משום דמצוה להקדישו, וצ"ב מאחר דכבר נתקדש מאיליו מה נתוסף במה שהקדישו, ואיך הוי עי"ז דבר הנדור, עיין השיטות בקצרה.

תמצית מראי מקומות

א. גמ' אמר קרא כי ידור נדר עד שידור בדבר הנדור לאפוקי בכור
דדבר האסור הוא

מבואר דלר' יהודה לא מהני התפסה בבכור דלא מקרי דבר
הנדור.

ב. רמב"ם הל' נדרים פ"א הי"ג
פסק כר' יהודה דבכור אינו דבר הנדור, והמתפיס בו לא
נאסר.

ג. רמב"ם הל' נדרים פ"א הט"ו
פסק דבשר שלמים לאחר זריקה שהתפיס בו הרי זה אסור
דבעיקרו קא מתפיס.

אבל בשר בכור אם לפני זריקת דמים הרי זה אסור, אבל
לאחר זריקה הרי זה מותר.

ד. ראב"ד השגות שם
תמה עליו דאי פסק כר' יהודה דבכור אינו דבר הנדור, א"כ
גם במתפיס בבשרו קודם זריקה לא נאסר. ועוד הקשה
מיניה וביה, דאי בשר בכור מהני התפסה, אז גם לאחר
זריקה נימא דמהני כיון דבעיקרו קא מתפיס.

ה. כסף משנה הט"ו שם
מתמיה על הרמב"ם על הנ"ל כהנ"ל, וגם מתמיה על
הראב"ד שהקשה על הרמב"ם רק מהגמ', ולמה לא צווח
על הרמב"ם דהדברים אין להם הבנה מיניה וביה, ואיך יתכן

דבשר קודם זריקה מהני אי הוי דבר האסור, וגם אי בעיקרו
קא מתפס מהכ"ת שיהא מותר לאחר זריקה.

מביא תשובתו של ר' אברהם בן הרמב"ם שתי' דעת
הרמב"ם דבשר בכור המונח לפניו דדינו כשלמים שאני
ומהני ביה התפסה ע"ש, וצ"ב כוונת הדברים. ויש להביא
לזה ג' דרכים.

מהלך א.

ו. מרן הגרי"ז הובא בחידושי הגר"ח
תי' די ש ב' מיני קדושת בכור, והמלפס "בבכור" דהיינו
השם בכור, שפיר לא מהני התפסה, אבל המתפיס בקדושת
הקרנן שיש בו אז שפיר יועיל ע"ש.

ז. כתבי שיעורי ר' שמואל נדרים דף יג.
מביא הדברים מהגרי"ז ומבארם היטב.

מהלך ב.

ח. חידושי ר' שמואל סי' י"ב
מיישב באופן נחמד, דמלבד עיקר איסור קודש שיש בכל
קרנן וקרנן, הרי יש איסור כללי שלא לאכול קודם הקטרת
אימורים, ושאל החזו"א האם זה מקרי דבר הנדור והשיב

להקדישו, ומאן דשרי כי לא מקדיש ליה מי לא מיקדיש.
וצ"ב שיטה ראשונה דאוסר, הא למעשה כבר חל הקדושה
בלי הקדישו ואיך נעשה דבר הנדור.

יא. עבודה ברורה דף יג.

הביא פלוגתת המנ"ח ושאר אחרונים האם הוא רק מקדישו
ואינו חל כלום, אוד נתוסף איזה קודשה ע"י הקדישו. ואי
לא נתוסף כלום אז צ"ב איך מקרי דבר הנודר ע"י שיש
'מצוה להקדישו'.

יב. גרי"ז הובא בשיעורי ר' שמואל דף יג.

תי' הך שיטה דכיון דיכול לעשות מעשה הקדש של בכור
אז בזה גופא הוי דבר הנדור, דכל שהשם קדושה שהוא
מתפס בו, הוי בידו לעשותו מקרי דבר הנדור ע"ש.

שכן, וא"כ בבשר בכור קודם זריקה אפשר להתפס במיוחד,
משא"כ ב'שם בכור' או לאחר זריקה ובעיקרו ושמו קא
מתפס שפיר לא מהני.

מהלך ג.

ט. קובץ שיעורים שבועות אות

מיישב עפ"י מה שייסד שיש ב' אופנים של התפסה,
והמשכת קדושה דהנעשה בהתפסה הוא רק בבשר מונח
לפניו [ודבריו מחודשים בגדר של התפסה].

ליתר עיון - שיטת ר' יעקב דבכור הוי דבר הנדור

י. גמ'

ומאן דאסר משום דבכור נמי מתפסו בנדר וכו' שמצוה

הפלאה. הלכות נדרים פ"א

הרדב"ז (מכ"א)

כז 53

בסוף משנה

כעבור הרי אלו מתמזגים מופי שאין קדושה ביד אדם ואינו יכול להספיקו בנדר וא"כ אפילו אמר הרי הן עלי כעבור לפני זריקה דמים מותר, ומתעשר זה א"ל לומר שדני רבינו באוקיימא דמחית קמיה דבין שספסר דברי רבינו דמחית קמיה לפני זריקה דמים ואמר הרי הן עלי כעבור זה בין שספסר דלאמר בפירוש כפיו הרי הן עלי כעבור זה לפני זריקה

חזן ישן מקובות שאנשיהם עלקין וכו'. רש נדרים כל כווי נדרים נדרים ומרמים
מדרמים ושבעות כשבעות ומירות נכירות וסין נמי האומר קום קום קום
הרי אלו כוויין לקרין מרין מרין מרין מרין מרין מרין מרין מרין מרין מרין
לחיר שזחה שקוסה הרי אלו כוויים לשזחה וצנח"י כ"ש סכר גורנין כוויים כוויים אסו

מִזֶּה אִישׁ מִקְוֹמוֹת שְׁאֵנְשִׁיהֶם עֲלֵיגִים וּמִפְסִידִין אֶת הַלֶּשֶׁן
וּמִכֵּיזֵן עַל דֶּבֶר בְּדֶבֶר אַחֵר הַלֵּכִין שֶׁם אַחֵר הַכֵּטִי.
כִּיכֵד כָּל כְּנוּי קָרְבֵּן כְּקָרְבֵּן. הָאוֹמֵר הִרִי הֵן עַלִי קוֹנֵם
קִינֹנָה קוֹנֵן אֱלוֹ כְּנוּיִן לְקָרְבֵּן. חֶרֶק חֶרֶף חֶרֶד הִרִי
אֱלוֹ כְּנוּיִן לַחֶרֶם. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בִּזְה הוֹלֵכִין אַחֵר לֶשֶׁן
עֲצֻמוֹ בְּכַנּוּיִן קֵד אִם הִקְדִּישׁ בְּכַנּוּיִן הִרִי זֶה הִקְדֵּשׁ.
וּכְנוּיִי הַכְּנוּיִן מוֹתֵרִין בֵּין בְּנֵדִיר אִיסֵּר בֵּין בְּנֵדִיר הִקְדֵּשׁ:
יִרְחֵי הַיְּהוֹמֵר לִחְבִּירוֹ מִה שְׁאוּכַל עֲמֹד לֹא יִהְיֶה הוֹלֵךְ
אוֹ לֹא יִהְיֶה כֶּשֶׁר אוֹ לֹא יִהְיֶה דָבָר לֹא יִהְיֶה מִתְּהוֹר

א. טורל יודל ס' ר'ן סמ"ג לארן רמ"ג: ב. טורל שס ס' ר' סמ"ג שס: דר'י

ית האומ"ר לחיבור מה שאוכל לך וכו'. במשנה שם לחולין שאוכל לך לא כשר ולא דמי טסור כ"ו. וכמו המפרשים לחולין שאוכל לך הלמ"ד נקוד כפח"ח והו"י כמו לא חולין

[illegible]

פז י"ח מקומות שאנשיהם קלבים וכו'. ברים נדרים כל כינוי נדרים וכו' דאמר התם בעלה י' דעניות לשון כוחים הם. ומ"ש האומר הרי עלי קיום קיום וכו' משנה פס:

יין ומ"ש והבשר שאסור עצמו כביגורים כך אם הקריש כביגורים ח"י הקריש. הכי משמע שם גנמ' ומ"ש ויבדיל הביגורים מזהמים וכו' שם וכו"ה:
ית האומר להכדיו מה שאוכל עמך לא ידא חולין וכו'. משנה שם לחולין שאוכל לן לא כשר ולא דמי (ולא) טהור ועמאל עומד ופניו לאסור כך האל נירקת רצו ופי' הריץ לחולין שאוכל לן כלום כפחוסו הלהי"ד קרין לוי ומש"ה אסור דמשמעטי לא חולין אלא קרין לא כשר אלא אסור לא דמי אלא אסור דלשכנת הכי בני הימך (בדלתרמין) הפיד יוסי בן יעזר על אל קמלל (שהוא) דין וקרא נמי כל פזור טהורה כלומר מותרת הילכך כי אמר לא כשר ולא דמי (ולא טהור) אלא אסור קאמר וכו"ה אלא אסור משום אסור

לָתֵם מִשְׁנֶה

מההיא צרימא דהאשה שגדרה לנעין דאריביתא בן אחר וריקא וז"ל כן משמחין כלל
בבבולא דטירי וזין להביא רזיה משם אלף נשאר הדבר בנסקא וק"ל ספיקא דאורייתא
לחומרלא ומש"ס ספק רבינו ז"ל ק"י כח דרימא צנו דעמשה על רבינו ז"ל. ק"י. וזין
שנעשרת ה"ר לפרוש וזה ונאמר דה"ר אריביתא דלמך נהיה למי וריקא דמיס
מ"ט דמאן דשרי לדיון דמחשבתא משמע דאעיקרו קא מחשית בדכחיננה וזוהי פ"י מה
שיהיה על התקנה משמע שנומרו לומר וז"ל כדכור דמי שנטשק וקודם שפירש דהס שכבר
דקדאשיס צמח בלחוש שטע שנטח ולא צמח שטול שצדין ולם הקדשמי צמח נגלח שמה
מחשית צמח דהקדשו בקדוש פ"ו וזו דבר הנדוד וז"ל לנ"י אקור וזי שאמר נהיה
לאמר וריקא דמיס מ"ט דמאן דלמך דבר האקור מקרי דמי אלף צמר מעיקר שמה
שעה שטול קדוש מעמלו וזו דבר האקור וזי אלף צמר דבר השמח דבר האקור מקרי
שעה ממחם נדרי וזי אקור לכל ויזין דהדור לנכסיה פלוגתא האקור מחמם נדרי ויכרע
ה"רין ז"ל לאמר אלף ודאי דהיה למי וריקא דמיס ואמר הרי זה כזה ומספקא לו כי
אוליין צמר מעיקר ויהפסיק דבר האקור וזוהי צמח שטול שיהיה קדוש מעמלו לו כי צמר
האקור שטוב קדוש צמח וזה וזי דבר הנדוד אלף לאמר אקור ודאי דבר האקור וזי ומחור
דכחיננה. ולא נראה לאקורי פלוגתא שמהא דלמך הרי עלי כדכור ולא אמר יומר דודאי
שמהע זיה דעיקרו קא מחשית וזוהי צמח שטול דבר האקור וז"ל צמר דמאן
דלמך דמיס דהנהי דלפני שאמר נהיה למי וריקא דמיס לו כיצפס בן דודאי מעיקר
קא מחשית דהנהי צמח שטול וזל"ס שבתהא שטין זין תפס צמח שטול לפרש דרבי
ציומר וזוהי טעמו של מי שמחיר ומאן דלמך צמח דקדושא וזי הכי אלף דרבי זיה קרא
מ"ה. ומקטנר טפי לפרוש מה מחשבתא ואשכ חזק שאל"כ כל ידנר שיהא דקדשו
בלב. כל וזי מרביה לעמוד דבר רבינו ז"ל וזי צמח בן הקדושה חס גדלות ועמלות.
וזהא דכחב הקור ז"ל צ"ח פ"י רע"ו דהיכא דנדר מנכילות ועריסות והאשית בן דלא
מקרי דבר הנדוד דעיקרו קא מחשית לו פליג רבינו ז"ל עליו דשמיס הנהי דלא מניה

בהיות שעתה דבר אישור מקרי ולא היו נדר כי פליגי קודם וירקם דמיס דמאן דשרי סבר בעיקרו קא מתפיס בלומר דלמ"פ שאז הקדשו אחר שעל מ"מ לאו חסר מתפיס אה כמה שהקדשו אח"כ אלא בעיקרו שהוא כשעל דהיא אסור מעמלו ומאן דחשיב ספקי דהשתא קא מתפיס בלומר וכו' דהיא עשמה הוא מקדשו מתמחו ופי' מפיו והו' דבר הנדון אבל לאחר וירקם ודאי דמומר דאי אלה נחר השתא דבר האיסור הו' לכולי עלמא דאין האיסור חתומה הנדר כדכתיבנא וכו' בחר בעיקרה הו' כשעל קדושת אסור מעמלו וא"כ יעלה כי דבר אסור וכו' ולא הו' אלא כשבר מונח בשל אסור אלא אחר כשבר סתמא ודאי דבעיקרו קא מתפיס דהיינו בשעה שעל וכמ"ש הר"ן וז"ל בפ"ק דנדרים והכנסה הדבר הזה מת' כממ"י מזה הודו שגשמיס אסור ולא דייקנין מזה דבעיקרו קא מתפיס אלא ודאי כדנאין הדבר מונח לפניו בעיקרו קא מתפיס ומאי דאין כשבריה ליה כשהדבר מונח לפניו שכבר נודק הדם וכבר משעה הוירקא וזי' אמרנין דהשתא קא מתפיס ואי בעיקרו דהו' קודם דהיינו אכל השלל הו' הוא כשבר ודאי דהו' בעיקרו קא מתפיס ודבר האיסור ושרי וימו דספק רציו וזי' יעיל ומאן דאסר כשבר משום דגלי קרן לה' ודלמ"ד דבעיקרו הוא דבר האיסור מ"מ מוצרינן ליה מקרא דלוי' משום דקח סוף היו מלשם להקדשו ומתסגר טפי לרבות הו' מתעשה ואשם מהן עומא. ועם מ"ש יעלו דברי רציו וזי' כהנן לעז' דיוני דרבינו וזי' ספק להומרה להך ציעה לכן בשלמים הדור מותרת בעיקרו ספק האסורין ויבחר דהו' שומרה לפני וירקם דמיס לומר דהשתא קא מתפיס עיינו כמה שהקדשו נכסה למרנין דהשתא קא מתפיס דהשתא קא דלוריתא ליתורא: פסק ספק כשבר ולפי וירקם אסור אלא לאחר וירקם מותר וזי' ספק כדכתיבנא. ולפי הו' מ"א דספק ושרי וזי' בעיקרו קא מתפיס אלא אחר ששלמים הו' משום ספקא דלוריתא ליתורא ולא דלשיתע' לוי' כי משום רציוהו ורצא דבני תלפסא הו' כדכחש הר"ן וזי' דאין הו' הכרח דבר דהו' לכו בגמרא. וגם אין להכריע מולמרנין בנייר ס"ד (דף כ"ב:) בלשונא בחרא איבה לאחר דמיס דמיס דבר חטא בלומר ביחלה דקאמריה האשם שגרידי בנייר ושבמנה בחרמה ואמרה ודאי וזי' חילול אלא האשמה בחר' לה אלא שומרה ויבחרה אסורה הו' ארצות דמיס דמיס

יז בך אם הקדוש בכגו"ן וכו'. הכי משמע בגמ' (דף י'). דקאמר כלשון שדדו חכמים משום דלא לימא קרבן לה' הכי משמע דנהקדש נמי נאמר הדברים ומיהו לר"י

תמה ואיפסיטוס עניין בדעיקרו קא מופים דנבר כבו הסוף' דלון לזמות העשית להדי' דודאי גבי אלה אמרין דמהא אמעיקרל מאוס דבעטם איסור הכירה נדבר אכל דמי דמי תמה הסודר נדבר בעטם אחר וריק דמיס והיא סוגיא דדמי דדמי העשית להדי' אכל דעמי דמי ב' חסר א' קודם וריקו ופליגא אסוגיא דדמיס ולא קרי' כהאס' סוגיא אלא כסוגיא דדמיס דהו' ענין בחזמות והכניסו א' לתוך דמיס וליכא פשוטות

משנה למלך

י"ח האושר לחבירו מה שאובל עמך לא יתא חולק בר. חנן עפ"י נדרים (דף י') האומר
 ומה שחולק הן לבאר ולדע ולתור מחנן נוסב ויגדל עמך ע"כ. חן חיל
 גריסת הר"ן וכן דלג הן גריסין לה פתחוהו לטובי אשור דמחמסה חן לא חיל
 ואלה קרינן לא כשר אלף אשור לא חיל אלף אשור. ובכח כ"רין וי שמהו ודמחן אלף אשור
 משום אשור קצתו לא משום דבר וזהו חן דמחמסין דבדא האשור ולא מחמסר פשוט חן חן
 דאשור למסור חן ודאשור למימר חן אשור למאמר דק"ר פתח שריס להממר ע"כ. ויש דקדקו
 ודבר.

מגדל עז

אלה ר' יוסף ובר פלגומה דר' יוסף דכפר הרא"ש וימאחזק פקידים וסמכותא עליו אכל גנוסחאון
המדיקאן בעפחד חור ר' עקי"ל הלכה כהן וחשדו ועוד דקונין ככל דוכחי כותבי אלף ומ"ט
הימנזין בלשונות מדתא ר' אלכסן כמשיבתי והסמכותא ועוד דלמנזרל דמי ללך דלעז ויחזק
מ"מ מוק' פלגומיה בין דבר הכפר ואל פקיד הילכחל דמי חסיה בשד בטר קמיה כ
דלעז דלעז ב"מ ז"ל ורין המדור והסוקר כדכ כדכ ורין ז"ל ורין ז"ל כדכ ורין ז"ל ורין ז"ל
ענני אחר יעשה: פין י"ב י"ב מקראות שמשויהם קלינים עד שלא יוכל ללס. פין המדיקאן:
חליו

שמין הקדושה תהיה באה בנדר ונדבה, הלכך גבי חטאת ואשם נדרו נדר אע"פ שאינו בא בנדר ונדבה כיון ששייך קדושת חטאת ואשם בנדר ונדבה, ומשום"ה כתב גבי תרומה שאין שם דרך להביא אלו בנדרים ונדבות, דקדק בזה שמין הקדושה אינה באה בנדר ונדבה.

ומה שכתב הרמב"ם גבי בכור הטעם שאין קדושתו בידי אדם ואינו יכול להתפסו בנדר שנאמר לא יקדיש איש אותו, כונתו בזה שיש בזה מיעוט מפורש שקדושת בכור אינה באה בנו"נ, היינו דבאמת כיון דבכור הרי הוא קדושת קרבן, אע"פ שקדושתו אינו בידי אדם אבל הרי מין קדושת קרבן הוא בידי אדם ובא בנו"נ, ולפיכך אמר שנאמר לא יקדיש איש אותו דמשום הכתוב אמרי' שקדושת בכור אינו נתפס בנדר משום"ה מקרי הוא אינו בא בנו"נ, וכן גבי חטאת ואשם אי לא דאפשר לנדר להביא אותם מחמת נדרו לא הוי נחשב קדושתן בא בנו"נ משום דהן התם מתמת דין הוא דאין חטאת באה בנדבה. אבל מה שאין שייך נדר ונדבה בהאי קרבן לא הוי מיקרי אינו בא בנדר ונדבה, כיון דמין הקרבן בא בנו"נ.

ומה שמשיג הראב"ד מר' יעקב שסובר מתפס בבכור אסור מפני שמצוה להקדישו, אע"פ שאינו בא בנדר ונדבה, ובאמת הרי קשה להבין טעמא דר' יעקב שמצוה להקדישו, הרי הקדושה אינו חלה מחמת מה שהוא מקדיש, ועוד וכי לא מקדיש ג"כ יכול להתפס לר' יעקב. וצ"ל דהא דמצוה להקדישו מהני לר' יעקב דקדושת בכור הוא קדושת קרבן שבא בנדר ונדבה, דכיון דיש בבכור מצוה להקדיש מחמת זה גופא הוי קדושת בכור מין קדושה ככל קרבנות הבאים בנדר ונדבה, ואע"פ שלא הקדישו. אבל זה שמסיים הראב"ד דבתרומה הטעם שהם נכסי כהן ונכסי אשתו ובנותיו, וכונתו דאין בתרומה דין קדושה אלא דיני איסור לזרים ול"ש בזה התפסה, ובבכור כתב משום דהבכור אינו אלא לזכרים, וזה קשה עליו דלאחר זריקת דמים הוא דנאכל לזכרים ולאחר זריקת דמים לא מהני התפסה, ועל קודם זריקת דמים לא היה לו לומר טעם זה דנאכל לזכרים דהא קרבן וקדושת קרבן עליו.

וברמב"ם שם (הלכה ט"ז) אבל אם היה בשר בכור (ואמר הרי זה עלי כבשר זה) לפני זריקת דמים הרי זה אסור ואם לאחר זריקת דמים הרי זה מותר. והשיג עליו הראב"ד וכן בכסף משנה שם הרבה לתמוה דהא מתפס בבכור מותר, וע"ש שהביא תשובת הר' אברהם בנו שהשיב שהפרש גדול יש בין המתפס בבכור ובין המתפס בבשר בכור המונח לפניו דבשר בכור המונח לפניו הואיל ודינו כדין בשר שלמים ה"ל מתפס בקרבן ואסור, ע"כ. וביאור דבריו, דהיכא דמתפס בשם בכור מותר בבכור לא הוי נדור, אבל כשאינו מתפס בשם בכור אלא בבשר המונח לפניו הוי התפסה בדין קדש שחל על הכשר, ודין קדש הרי הוא דבר הנדור כיון דמין קדש הוא נדור דהא דבר הנדור מתלי תלי בשם הקדושה ומין הקדושה, והא דלאחר זריקת דמים מותר ולא אמרינן דבעיקרו קמתפס כדפסק הרמב"ם גבי שלמים שאפילו לאחר זריקת דמים הרי אלו אסורין שלא התפס אלא בעיקרו שהיה אסור, משום דאי אמרינן גבי בשר בכור בעיקרו קמתפס הוי התפסה בשם בכור, ומתפס בבכור מותר. נא"ה, ע"ע בחדושי הגר"י נזיר דף ד ע"ב, ובשיעורי רבי שמואל נדרים דף יג ע"א.

(מהגר"י וצ"ל)

בענין נדר על דבר מצוה

נדרים דף טז ע"א. הרמב"ם פ"ג מנדרים ה"ו כ' כיצד חלים הנדרים על דברי מצוה כדברי הרשות, האומר הרי המצה בלילי הפסח אסורה עליו, הרי ישיבת הסוכה וכו' הרי אלו אסורין עליו, ואם אכל או ישב או נטל לוקה וכן כל כיוצא בזה. והוא ממתני' נדרים דף טז ע"א. והאחרונים הקשו דאמאי לוקה לידחי עשה דאכילת מצה לל"ת נדר, ואף דאיכא בנדר עשה ול"ת, מ"מ לשיטת הריב"א בחולין קמ"א ע"א דסובר דאין עשה דוחה ל"ת ועשה, מ"מ מלקות ליכא שהלאו נדחה, וא"כ אמאי לוקה שהרי הל"ת נדחה מחמת המצוה ונשאר רק עשה. ועוד הקשו הראשונים דהא נדרים איתיה בשאלה, ומבואר ביבמות דף ה' ע"א דעשה דאיתיה בשאלה נדחה אף דאית ביה גם ל"ת, וא"כ ידחה עשה דמצוה את העשה והל"ת דאיכא בנדר כיון דאיתיה בשאלה.

להיות מותר, והיאך כתב הרמב"ם אח"כ אם לפני זריקת דמים ה"ז אסור.

ובענין מה שכתב הרמב"ם דבכור אינו יכול להתפס בגדר משום שנאמר לא יקדיש איש אותו, עמד בזה הכסף משנה שם דהא בגמרא אמרין דטעמא דמאן דשרי באומר הרי הן עלי כבכור הוא משום דאמר קרא כי ידור עד שידור בדבר הנדור אבל ליכא מאן דמייתי ראיה מקרא דלא יקדיש שאין מקדישין אותו לשם בכור דהא אדרבא מצוה להקדישו מדכתיב הזכר תקדיש, וכך פסק הרמב"ם עצמו בהלכותיו (פ"א מה' בכורות הל' ד'), והגר"י (שליט"א) [וצ"ל] תירץ דהרמב"ם ס"ל כהמ"ד השני דילף מקרא דבכור מופקע מקדושת פיו של האדם והא דאיתא עליה מצוה להקדישו היינו מטעם סברתנו הנ"ל דכיון שבין כך כבר זה היה קדוש מאיליו יכול הוא להקדישו.

עוד אפשר דכוונת הרמב"ם לבאר שלא נטעה דבכור בא בגדר ובנדבה הוא, ורק מה שבפועל אינו יכול לידור הוא משום דהמציאות של בכור אינו בסתם בהמה וכמו שנתבאר לעיל, אלא באמת מה שאינו בגדר הוא משום דאין בכוחו של האדם לפעול קדושת בכור דכתיב לא יקדיש איש אותו אלא מחוייב הוא בו, ועיין בכס"מ (שם הי"ג) שהעיר דקרא דלא יקדיש נצרך לילפותא דאין משנין מקדושה לקדושה בכל הקדשים.

מהני הקדש הבעלים לפעול חלות הקדש שני כמו שביארנו לעיל, ורק המצוה לעשות את מעשה ההקדש מזה אכתי אינו מוכח שמין הקדושה היא ע"י אדם, ולכך סבירא ליה למ"ד הזה דמתפס בבכור לא מהני משום דלא חשיב דבר הנדור שמתפס את החלות בגדר פיו.

הרמב"ם (בפ"א מהלכות נדרים הלכה ט"ו) כתב וז"ל היה לפניו בשר קדוש אפילו היה בשר שלמים לאחר זריקת דמים שהוא מותר לזרים ואמר הרי הן עלי כבכור זה הרי אלו אסורין שלא התפס אלא בעיקרו שהיה אסור אבל אם היה בשר בכור, אם לפני זריקת דמים הרי זה אסור ואם לאחר זריקת דמים ה"ז מותר, ובהשגות הראב"ד א"א חיי ראשי שאין הדברים הללו מחוורין אצלי ולא נראה דרכם בעיני, דר' יהודה שהוא מתיר מתפס בבכור, הטעם מפני שאינו קדוש בידי אדם וא"כ אפילו קודם זריקה [לא יועיל בו התפסה] ואם כרכי יעקב הואיל ומצוה להקדישו בגדר הוא אפילו אחר זריקה נמי [תועיל בו התפסה] דהא בעיקרו קא מתפס וכו' עכ"ל, והכסף משנה הוסיף להקשות דהא הרמב"ם גופיה פסק לעיל (בהלכה י"ג) דהאומר הרי הן עלי כבכור הרי אלו מותרין שאין קדושתו בידי אדם ואינו יכול להתפסו בגדר שנאמר לא יקדיש איש אותו, וא"כ אפילו אמר הרי הן עלי לפני זריקת דמים צריך

הרמב"ם

ביאור שי' הרמב"ם דבבכור בכור קודם זריקה אפשר להתפס לכו"ע

הקדושה המיוחדת מצד בכור כבר אינו מין קדושה שבאה בגדר ובנדבה, ממילא סבירא ליה לרמב"ם דאם אמר הרי הן עלי כבכור לא מהני ההתפסה משום דמתכוון בקדושת בכור של פטר רחם וזה אינו מין קדושה הבאה בגדר ובנדבה, אבל אם היה בשר בכור לפני זריקת דמים והתפס בו, כיון שיש בבכור ג"כ קדושת קרבן שהוא מין קדושה הבאה בגדר ובנדבה בכל הקרבנות אמרין דודאי

ק) וצ"ל קושית הראב"ד תירץ הגר"י (שליט"א) [וצ"ל] דבכור יש בו קדושת קרבן ככל הקרבנות וחזן מזה יש בו קדושה מיוחדת מצד קדושת בכור, ומצד קדושת קרבן שבבכור שפיר מיקרי דבר הנדור כיון שמין הקדושה באה בגדר ובנדבה בשאר הקרבנות [אע"פ שבבכור אין הקדושה נעשית ע"י אדם], דמי לחטאת חלב דמשוי ליה דבר הנדור משום חטאת נזיר דבאה בגדר אבל

הרמב"ם

התכוון להתפייס בקדושת קרבן שבככור ולכך מהני התפסה, אבל כמתפייס בבשר בכור לאחר זריקה שאז אין כבר קדושת קרבן לא מהני ההתפסה משום דאמרינן דבעיקרו קמתפייס דהיינו בעצם קדושת בכור שהוא התולדה בבכור, ולפי"ז גם אם יתפייס בבהמת בכור מחיים תועיל ההתפסה מצד קדושת קרבן, ומה שנקט הרמב"ם דוקא בשר בכור היינו משום שרצה לחלק בין קודם זריקה לאחר זריקה, ואפשר דזהו הביאור בדברי תירוצו של בנו של הרמב"ם אשר מובא בכ"מ.

אך קשה על ביאור זה דהא תמיד ההתפסה היא באיסור קודש, ובזה אין חילוק כלל בין קדושת בכור לקדושת קרבן והיאך אנו רוצים לחלק במין הקדושה לענין התפסה.

והגר"נ"ט זצ"ל ביאר ברמב"ם באופן אחר, דהרמב"ם יסבור שדבר הנדור צריך שיהיה אותו מין קדושה שבאה בנדר ובנדבה וגם שיהיה אותו הקדושה בפועל ע"י אדם וכמו שנתבאר לעיל, לכך הוצרך הרמב"ם לנקוט את הטעם במעשר בהמה דמהני התפסה משום שקדושתו בידי אדם, דאף דמעשר בהמה חשיב כמין קדושת שלמים אשר באה בנדר ובנדבה, אכתי לא הוה מהני ביה התפסה אלולי הטעם דקדושתו בידי אדם שנעשה הקדושה בפועל ע"י אדם, והוא הדין סבירא ליה לרמב"ם דבכור חשיב מין שלמים אשר קדושתו באה בנדר ובנדבה, אלא דכיון שאין קדושתו בפועל ע"י אדם דהרי בכור מאיליו הוא קדוש ואע"ג דמצוה להקדישו כבר קאמר בגמרא כי לא מקדיש מי לא מיקדיש, לכך לא מהני ביה התפסה, אולם כל זה מבואר אם התפייס בבהמת בכור מחיים, אבל אחר שחיטה כיון שהסכין מקדש את

הבהמה בקדושת קרבן, ודבר זה נעשה ע"י אדם כבר מיקרי בא בנדר ע"י אדם, ואע"פ שקדושה זאת לא נעשתה ע"י הפה אלא ע"י עבודת הסכין, מכל מקום מהני, דהגר"ט הוכיח דלא בעינן דוקא שיהיה דבר הנעשה ע"י פיו כדמוכח מהא דאמר הראב"ד (הביאו הר"ן לקמן ט"ז ד:) דמהני התפסה בהזכרות השם אע"ג דלא הוי ע"י פיו.

וממילא לכן סובר הרמב"ם דאם היה בשר בכור קודם זריקה מהני ביה התפסה דדבר הנדור הוא, אבל אחר זריקה שכבר ירד קדושת שלמים מהבהמה אז צריך להגיע לטעם דבעיקרו קמתפייס לענין שיועיל ההתפסה, ובזה אמרינן דמהיכי תיתי נימא שרצה להתפייס בעיקרו של קדושת הקרבן, טפי אית לן למימר דכיון להתפייס במעיקרא דמעיקרא דהיינו בקדושת בכור שהיתה על הבהמה מחיים וכיון שזה לא דבר הנדור לא מהני ההתפסה, ואמנם מביאורו של בן הרמב"ם משמע דגם מחיים היה צריך להועיל התפסה ע"ש.

עוד דרך בישוב הרמב"ם היה אפשר לומר אם היינו מניחים שהאיסור אכילה קודם זריקה בקדשים הוי דבר הנדור כמו שאמר החזו"א (שליט"א) [זצ"ל] דאז ממילא קודם זריקה מהני התפסה בבכור מצד האיסור אכילה קודם זריקה שיש בו ונהי דקדושת בכור לא חשיב מין קדושה שבאה בנדר ובנדבה מכל מקום האיסור אכילה קודם זריקה הוא דין כללי בכל הקרבנות וחשיב דבר הנדור ג"כ בבכור, ולכך מהני ביה התפסה, אבל אחר הזריקה שאין כבר האיסור הזה מתפייס בקדושת בכור שבתולדה ולכך לא מהני ההתפסה.

בגדר קונם לדיבור

דיבור שיש לו ממנו, ואף דזה דבר שאין בו ממש, מ"מ מדרבנן אסור כמ"ש הר"ן, וא"כ יש לחקור מה אסרו רבנן אם הם עשו איסור

קא) **מתני'** קונם פי מדבר עמך. יש לחקור אם הקונם הוא על הפה לענין דיבור עם פלוני, או דמכוון לאסור הנאת

סימן יב

בענין מתנים בבכור

האסור ולא דבר הגדור, [ונפק"מ בחקירה זו לענין אם אפשר להתנים בלוג שמן של מטרע לאחר זריקה דם האשם לפני מתן שבע ומתן צהמות, לפי"מ דק"ל כחכמים דס"ל בצנחים דמיד אי דלאחר זריקה דם האשם ילא מידי מעילה ואפי"ה אסור באכילה עד שיחן מתן שבע ומתן צהמות והכי ק"ל, ומצוא צרמז"ס פ"ד מהל' מחוסרי כפרה הל"ג דבוא אסור באיסור בשר לפני זריקה דמים והאכלו לוקה, ודלא כמשי"כ רש"י בצנחים שם דאסור רק מדרבנן, ויש לחקור במתנים בשמן זה אי הוי כדבר הגדור או כדבר האסור כיון דכבר אין צו איסור מעילה אלא איסור דלפני זריקה דמים, וכשהרצתי הדברים לפני מרן הגר"ז ז"ל אמר לי שגם הוא נסתפק בזה, ומרן החז"ח ז"ל אמר לי דפשיטא דהוי דבר הגדור.

ולכאורה אפשר לתלות חקירה זו במה דאפשר לחקור עוד באיסור אכילה בשר קדשים קודם זריקה מחי חל האיסור אי חל מיד בשעת ההקדש או דאל רק לאחר שחיטה ולכא"ה אי נימא דהאיסור חל מיד בשעת ההקדש ה"י מסתבר לומר דבוא דבר הגדור, אולם אי נימא דהאיסור חל רק בשעת השחיטה, דהשחיטה גורמת לאיסור אכילה וכמו דיש עוד דיעים המנויים במסכת מעילה ד"ע אי במתני' חללים מכח השחיטה [כמו טבול יום ומחוסר כפורים ולינא], וזה חל מחמת דהשחיטה שנתת לו דין קרבן, אז ה"י יותר מסתבר לומר דאין זה דבר הגדור אלא דבר האסור ומשום דהאיסור אינו מחמת הדין קודם שחל ע"י גדרו דהרי מחיים לא נאסר אף דה"י קדש אלא מחמת הדין קרבן וזה הוי דבר האסור, וש"ר בם זכר יתחש שכי דאין האיסור חל אלא לאחר שחיטה, ולפי"ז לכא"ה הוי דבר האסור אכן באמת אין זה מוכרח ד"ל דאף אי אין נאסר קודם שחיטה מ"מ יסוד האיסור הוא מחמת ההקדש, דהאיסור הוא משום דכיון דבוא מיוחד לגבול לכן אסור לזרים לאכלו קודם שיקרב לגבול ויקרבו מחיריו, והיחוד לגבול הוא הוי

רמב"ם פ"א מהל' נדרים הל"ו: ה"י לפני בשר קודם אפי"ה ה"י בשר שלמים אחר זריקה דמים שהוא מותר לזרים ואמר הרי הן עלי כבשר זה הרי אלו אסורין, שלא התנים אלא בעיקרו שה"י אסור, אבל אם ה"י בשר בכור אם לפני זריקה דמים הרי זה אסור ואם לאחר זריקה דמים הרי זה מותר עכ"ל. והקשו בזה, חדא דהא כתב הרמז"ס בהל"ג וד"ל באומר הרי הן עלי כבכור הרי אלו מותרים שאין קדושתו צדי אדם ואינו יכול להתפסו בנדר שנאמר לא יקדיש איש אותו עכ"ל, הרי דס"ל להרמז"ס דבכור מקרי דבר האסור ואי אפשר להתנים בו וא"כ מ"ש דכשבכור בכור לפניו דיכול להתנים בו, עוד קשה דכיון דהרמז"ס ס"ל דכשבכור לפניו אין צו חסרון דדבר האסור ואפשר להתנים בו אי"כ מ"ש אם כבשר לפני זריקה או אחר זריקה ודרי ביכא דכבשר אסור באיסור דבר הגדור יכול להתנים בו גם לאחר זריקה כיון דק"ל דבעיקרו מתנים וכמו דמבי"ט כ' הרמז"ס דשלמים אסור אף לאחר זריקה דמים ומ"ש בכור משלמים, וכבר עמד בזה הראב"ד, וישי"ב כבש"מ מה שהביא בזה לישב שגם הרא"ה צו של הרמז"ס וי"ע.

ב. והנראה לומר בזה דכנה בכל קדשים לפני זריקה דמים יש בהם איסור אכילה והאכל כל קדשים לפני זריקה לוקה, ואיסור זה הוי איסור כללי בכל הקדשים, וזה מלכד האיסור קדש ואיסור מעילה, ויש לחקור באיסור זה אי הוי דבר הגדור או דבר האסור, דיש לומר דהוי דבר הגדור דהאיסור הוא מחמת הדין קדש שנקרבן ומחמת קדושתו יש בו איסור אכילה עד שיקרבו מחיריו, אולם יש לומר דהאיסור זה אינו מחמת שם הקדושה שבו אלא דבוא מדיני ההקדש והקרבן דהחיות זריקה שבו אסורו באכילה לפני זריקה, והוי איסור חדש שהעילה החורה עליו מחמת דיני הקרבן ומטעם זריקה ולא מחמת הקדושה וממילא ה"ל דבר

א. הא' התלמידים העיר בזה מדברי החינוך מצוה חמ"ט שכי' דגם בזה"י איכא לאיסור דאובל בשר קדשים לפני זריקה, ועי' שם במנ"ח שכי' דהיינו בשוחט קדשים בחור, ומובח מזה דגם קודם שחיטה איכא להאי איסורא.

ב. א"ה, כפי הנראה כונת רבינו למשיב הדבר יתחש בסי' מ"ה, והנה בסי' זכר יתחש שם נקט דגם אם האיסור חל ע"י שחיטה יש לו דין דבר הגדור יעו"ש שכי' ליישב עפ"י את ש"י הרמב"ם גבי בכור דאף דבכור לא הוי דבר הגדור מ"מ לענין איסור אכילה רחל מכח השחיטה ודאי דהוי רבר הגדור כיון דהאדם הוא השוחט אכן רבינו או"ל כאן דלא כדכור יתחש בסגרא זו ועי'.

לומר דבצרת צעיקרו קא מתפס היא רק לענין איסור קדש ולא לענין איסור אכילה בשר קודם זריקה, דהרי כי בזכר יחזק דנחיים ליכא לאיסור אכילה בשר לפני זריקה וכל האיסור חל רק לאחר שחיטה, וא"כ היכא דמתפס צעיקרו ולא במה שהוא עכשיו נראה דהתפס הוא במה שהיה בתחילה דיתו ולא במה שהי' באמצע וכבר חלף ואינו עכשיו, ומש"כ אינו מתפס אלא באיסור קדש שהי' בתחילה הקדשו ולא באיסור אכילה בשר קודם זריקה שחל רק לאחר שחיטה, וכבר נתבאר דאיסור קדש דבכור לא הוי דבר הנדור ומש"כ לא חל נדור.

וכדברינו דמה דמי' הרמז"ם דאפשר להפסיד בצור קודם זריקה כמנחם לאיסור אכילה בשר לפני זריקה, משמע מלי' הר"א בנו של הרמז"ם שהוצא בכס"מ שבי' בחו"ד ח"ל אצל בשר בכור המונח לפניו הואיל ודינו כדון בשר שלמים שאינו נותר "לאכול" אלא בזריקה דמים עכ"ל, ומדמי' שלא נותר לאכול ולא כי בסתמא דיש בו גם איסור קדש האסור בהגלה, משמע כדברינו דהרמז"ם לא איירי אלא לענין איסור אכילה ולפני זריקה, אולם ל"ע בזה מסו"ד שם דמשמע דאיירי גם לענין איסור קדש יע"ש.

ד. אלא דל"ע על דברינו מהא דמי' בגמ' ד"צ ב' על הצע"ה אי צעיקרו קא מתפס או דכשתא, לימא כהנאי הרי עלי כבכור ר' יעקב אומר ור' יהודה מחיר הכי דמי אי נימא לפני זריקה דמים מאי טעמא דמאן דאמר ור' לאחר זריקה דמים מאי טעמא דמאן דשרי, אלא לאו דמחית בשר בכור ומחית בשר דהיאך קמי' ואמר זה כזה וחנאי היא, לא דכ"ע לפני זריקה דמים ומ"ע דמאן דשרי אמר לך כי יחור עד שיחור בצור הנדור לאפיקי בכור דבשר האסור הוא וכי ע"כ וכבר כי הר"א בן הרמז"ם דלהרמז"ם ל"ל דהא דמשני בגמ' דכ"ע לפני זריקה דמים לא איירי כשהבשר לפניו דבכ"ה הרי הוי דבר הנדור לשי' הרמז"ם, כי אם דלמסקנת בגמ' איירי כשאמר הרי הן עלי כבכור, אולם לדברינו אכתי ל"ע דהרי מ"מ מצוה צמ' הלשון ולפני זריקה דמים ומשמע בפשוטו דאף דאיירי שאין הכבוד לפניו וכמש"כ הר"א בן הרמז"ם מ"מ איירי דאמר הרי הן עלי כבכור לפני זריקה דמים, ולכא"ל לשון זה ודאי כולל איסור אכילה ולפני זריקה דמים, דרק באומר הרי עלי כבכור סתמא כחצו דאין בלשון אלא על האיסור קדש, אבל כשאומר הרי הן עלי כבכור לפני זריקה דמים הא איירי בפשוטו על בכור לאחר שחיטה דאיכא ב' איסור אכילה מדין לפני זריקה וזה הוי דבר הנדור להרמז"ם

הקצמות כולם חשיב איסור אוכל בשר קדשים וידהו ים צמינו בנדר ונדבה, וכמש"כ דלענין איסור דאכילה קדשים לפני זריקה תשיבא כל הקצמות למין איסור אי' דהא איסור כללי בכל הקצמות, וממילא דכל שמינו בקרבן אחד שיכול לחול בו איסור זה ע"י נדר ממילא חשיבו כל הקצמות ליש צמינו בנדר ונדבה.

ומעתה נמלא דמה דקו"ל דבכור לא חשיב דבר הנדור ומשום דכי לא מקדיש לי' מי לא קדוש [וכדמי' בגמ' ד"ג א' בטעמא דהאי מ"ד], זה הוי סברה רק לענין איסור קדש ומעילה וכמו שביארנו דלאיסור זה לא סגי כדי להחשיב שיש צמינו בנדר ונדבה במה דמינו מין קרבן צעולם הבא בנדר ונדבה אלא דצמי' שבמין בכור עצמו פעמים שבה בנדר ונדבה וזה לא מליט, אבל לענין איסור אכילה בשר קדשים לפני זריקה בזה הרי נתבאר דסגי להחשיבו ליש צמינו בנדר ונדבה כל היכא שנמלא קרבן אי' צעולם שאיסור זה בא אצלו בנדר ונדבה, והרי יש הרבה קצמות שקדושתם ואיסור זה באים בנדר ונדבה, ומש"כ לגבי איסור זה חשיב גם אכילה בשר בטר לנדר הנדור ואף דבכור אינו בא בנדר ונדבה הואיל ומליט מין איסור זה בא בנדר ונדבה בשאר קצמות.

ומעתה מוצן היעצ מה שחילק הרמז"ם בין האומר הרי עלי כבכור דחשיב דבר האסור ובין היכא דמתפס בצור בכור לפני זריקה דמים המונח לפניו וכן מה שסובר הרמז"ם דאף דבבשר שלמים אפשר להתפס אף לאחר זריקה דמים משום דצעיקרו קא מתפס מ"מ בבשר בכור אי אפשר להתפס לאחר זריקה דמים, ומשום דבאומר הרי עלי כבכור ואין לפניו בשר בכור אינו מתפס באיסור אכילה בשר לפני זריקה אלא צע"ס האיסור קדש דבכור, [דלא הזכיר כלל בדבריו פרט זה דאיסור אכילה לפני זריקה כי אם דאיירי על עצם הדין בכור ואיסור קדש דאיכא ב', וצויתו דלשון הרי עלי כבכור משמע דאיירי על בכור מחיים וכבר הבאנו מהזכר יחזק דנחיים אכתי ליכא כלל לאיסור דאכילה בשר לפני זריקה], והאיסור קדש דבכור לא הוי דבר הנדור כמש"כ, אבל היכא דמונח לפניו בשר בכור קודם זריקה דמים ואמר הרי הן עלי כבכור זה הרי איירי על כל הדיונים שבבשר בכור זה, ובבשר בכור זה הרי יש גם איסור אכילה לפני זריקה, וכבר נתבאר דאיסור אכילה לפני זריקה חשיב גם בבכור דבר הנדור ואף דבכור אין בא בנדר כיון דיש צמינו בא בנדר ובנדבה בשאר קצמות, אכן כל זה רק בבשר בכור קודם זריקה אבל היכא דבבשר הוא לאחר זריקה הדם דכשתא כבר אין בבשר איסור כלל וכה"ג בבשר שלמים כל מה דחשיב דבר הנדור הוא רק משום דאמר צעיקרו קא מתפס, יש

אמת. והנה בידיעה שאין בידו לתקן לא שייך טעם רש"י דהויין שתי שגגות, דהא העלמה ראשונה היא שגרמה לו. ומש"כ רש"י דהוי ידיעה לחלק הוא מפני הטעם שהידיעה גורמת כפרה. וא"כ לא קשיא כלל מההיא דחצי שיעור, דהא התם אין מתחייב בידיעתו וכנ"ל. ובדעת הרמב"ן י"ל, עפ"מ שמצדד רש"י שם בשבת ע"א ד"ה וחזר ונודע לו, דאביי ורבא לית להו הא דר' יוחנן, והיינו דלא ס"ל הך טעמא בהא ידיעה מחלקת. ונמצא דלאביי אין ידיעה מחלקת אלא היכא דמשוויא להו שתי שגגות, אבל היכא שאין בידו לתקן דלא שייך זה לא תשיבא ידיעה לחלק, ואנן הא איירינן בסוגיין אליבא דאביי.

ולפמש"ג יש מקום ליישב הסתירה בדברי הרמב"ם שפסק כר' יוחנן דנודע וחזר ונודע חייב שתים, והביא ג"כ דינן של אביי ורבא באכל שני זיתים בהעלם אחד ונודע לו על אחד מהן וחזר ואכל כזית שלישי בהעלמו של שני, וע"ש שפסק כרבא, שאם הביא קרבן על הראשון ראשון ושני מתכפרין שלישי אינו מתכפר, הביא קרבן על השלישי שלישי ושני מתכפרין וראשון אינו מתכפר, הביא קרבן על האמצעי נתכפרו כולן. וכ"ז דלא כריו"ת, וכמ"ש רש"י דלדידיה בנודע וחזר ונודע חייב שתים. ולמש"ג י"ל דמיירי דהך ידיעה שבין ראשון לשלישי היתה ידיעה שאינה מחייבת קרבן, ואעפ"כ מועלת לחלק בינתיים משום דמשוויא להו שתי שגגות, אבל לדין נודע וחזר ונודע הא בעינן דוקא ידיעה המחייבת קרבן. יט. תור"ה פרט וכו' ובקונט' לא דק דהזכיר גמי מתעסק דערינות. עיין קובץ הערות סי' ל"ג אות ז'.

← (ו) כ: עד שידור בדבר הנדור. וכתב הר"ן הטעם, דאיסור קדושה הוא בנדר שנמשך ונתפס, ולא איסור גרידא. והיינו דהתפסה ענינה המשכת הקדושה על הככר שנודר הימנו. אבל בנדרים י"ד כתב הר"ן טעם אחר וז"ל, דבשלמא בדבר הנדור מצי לאתפוס ולומר ככר זה עלי בנדר כקרבן שנאסר ע"י נדר, אבל כי מתפס בדבר האסור לא כלום קאמר, דהיכי לימא ככר זה עלי כבשר חזיר, לא אפשר,

דבשר חזיר אסריה רחמנא והא לא אסריה עכ"ל. ונראה דשני הטעמים ישגו. דאי מצד המשכה לא הוה שייך התפסה אלא במחית קמית, אבל לא באין הדבר הנדור בעולם, וכגון הריני כשמשון וכו', וכגון מתפס בקדשים בזה"ז, וע"כ הך התפסה היא בגוף הנדר וכד' הר"ן בנדרים. ואילו הטעם של המשכה מועיל היכא דלא שייך התפסה בגוף הנדר וכמשי"ת. דהנה בנדרים י"א איתא, בעי רמב"ח הרי עלי כבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים מהו. אי דקאמר בהדין לישנא בהיתרא קא מתפס, אלא כגון דמחית בשר זבחי שלמים ומחית דהיתרא גביה ואמר זה כזה מאי, בעיקרו קא מתפס או בהיתרו קא מתפס וכו', לימא כתנאי, הרי עלי כבכור ר' יעקב אומר ור' יהודה מתיר. ה"ד אי לפני זריקה מ"ט דמאן דשרי, ואי לאחר זריקה מ"ט דמאן דאסר. אלא לאו דמחית בשר בכור ומחית בשר דהאיך גביה ואמר זה כזה ותנאי היא. לא, דכ"ע לפני זריקת דמים, ומ"ט דמאן דשרי וכו' דדבר האסור הוא וכו', ומאן דאסר, בכור גמי מתפסו בנדר הוא, דתניא משום ר' אמרו מנין לגולד בכור בתוך ביתו שמצוה להקדישו שנאמר הוכר תקדיש. ומאן דשרי כי לא מקדיש ליה מי לא מיקדיש ע"כ. והרמב"ם פ"א מנדרים ה"ג פסק דהאומר הרי עלי כבכור לא אמר כלום משום שאינו דבר הנדור, ובהלכה ט"ז כתב היה לפניו בשר קדש אפילו היה בשר שלמים אחר זריקה דמים שהוא מותר לזרים ואמר הרי הן עלי כבשר זה הרי אלו אסורין, שלא התפס אלא בעיקרו שהיה אסור, אבל אם היה בשר בכור, אם לפני זריקת דמים ה"ז אסור, ואם לאחר זריקת דמים ה"ז מותר עכ"ל. ותמוה, חדא שהרי כבר פסק דבכור דבר האסור ואין מתפסין בו. ועוד, ממ"נ אי מתפסין בו לפני זריקה מפני מה אין מתפסין בו אף לאחר זריקה משום דבעיקרו קא מתפס דומיא דשלמים. ועיי"ש בהשגות ובגור"כ.

אכן למש"נ א"ש. דבאמת מצד דין המשכה שייך שפיר התפסה גם בבכור, ומה שפסק דלא מהני היינו בדלא מחית קמיה דלא שייך המשכה אלא התפסה בגוף הנדר, וזה לא שייך

בבכור כיון דאי לא מקדיש ליה נמי קדוש. ואין התפסה אלא במה שנאסר ע"י גדר וכד' הר"ן בגדרים. אבל במחית קמיה הדבר תלוי, דאם היה לפני זריקה שפיר מהני מדין המשכה, אבל לאחר זריקה שכבר אין הקדושה בעולם שוב לא שייך בו המשכה אלא דין בעיקרו קא מתפס שהוא התפסה בגוף הנדר דלא שייך אלא בשלמים ולא בבכור, דקיי"ל כר' יהודה דל"ה דבר הנדור.

ויבאר לפ"ד בעית רמב"ח, אי בעיקרו קא מתפס כלומר שדעתו להתפסה בגוף הנדר וא"כ שפיר קא מתפס בעיקרו. או בהיתירא קמתפס היינו שדעתו להתפסת המשכה וא"כ בהיתירא קא מתפס.

(ז) מהא דאמרינן בטעמיה דמאן דאסר במתפס בבכור משום דמצוה להקדישו, מוכח דאין זה מעשה אמירה בעלמא, אלא באמת הוי מעשה הקדש, שאלמלא כבר היה הבכור קדוש מאליו היה מתקדש עי"ז. ועיין כיו"ב לעיל אות א' גבי מטיל מום בבע"מ. ובחידושי חולין אות י"ד.

בענין אי שבועות וקונמות חלין על איסורין עמ"ש בקובץ הערות סי' ל"ג.

(ח) כג: תוד"ה דמוקי וכו' כיון דסבר דחצי שיעור אסור מה"ח לא משכח"ל הן ולא, דהיכי מישתבע שאוכל ח"ש הא מושבע ועומד מהר סיני הוא. אבל דעת הרמב"ם פ"ה משבועות ה"ח דהשבועה חלה. ובאב"מ בתשו' סי' י"ד הקשה דל"ה שב מדיעתו כיון שאסור לו לאכול. וי"ל דכיון שלא מרצונו הוא עובר אלא מחמת איסור תורה שפיר מיקרי שב מדיעתו. ולא דמי למצטער לקמן כ"ו שעושה כן ברצון עצמו. אבל קשה הרי אנוס הוא במה שאינו אוכל, ואע"פ שהוא תכניס עצמו לאונס זה, סו"ס אנוס הוא. ודוגמתו בני"פ כיצד הרגל בוורק חץ, דאי חשבינן ליה החיוב מכאן ולהבא הוה לן למיפטריה דאנוס הוא שאין בידו להתזירה ע"ש. והנה במתני' י"ט, שבועות שתיים שהן ארבע שבועה שאוכל ושללא אוכל שאכלתי ושללא אכלתי. ולכאורה ב' מיני שבועות נפסדים הן, דשאכלתי ושללא אכלתי הוי ספור דברים, ושאוכל ושללא אוכל הוי

הבטחה והתחייבות, ומה ענין זל"ו. וע"כ אף שאוכל ושללא אוכל אינה אלא ספור דברים על העתיד. ולפ"ז א"ש, דכשנשבע שלא אוכל ואכל אין העבירה האכילה אלא השבועה, ובשעת שבועה ל"ה אנוס. ואילה"ק דהוי לאו שאין בו מעשה, דכיון שא"א לו לעבור אלא ע"י מעשה האכילה שפיר מיקרי יש בו מעשה. ועדיף מההיא דנשבע על הכזר וזרקו לים דאיכא מ"ד בירושלמי, וכ"ה ד' התוס' לעיל ד', דהוי לאו שאין בו מעשה, דהתם אפשר לו לעבור בלא מעשה הזריקה.

וז"ל הלח"מ פ"ה משבועות ה"ד, אם נשבע ראובן שלא יכנס שמעון בביתו ושמעון נכנס הוא עושה איסור, מפני שגורם לראובן שיעבור על שבועתו. ובחלוקה הראשונה שנשבע על דבר שאינו ברשותו, אינו מחויב שמעון לשמוע לראובן. אע"פ שהוא משובח אם קיים דברי ראובן, אינו מחויב בכך כיון ששבועתו של ראובן היתה על דבר שאינו ברשותו. אבל היכא שהדבר ברשותו ראוי ומחויב שמעון שלא לגרום לראובן שיעבור על שבועתו עכ"ל. והוא כמש"נ, דהשבועה היא ספור דברים, ונמצא חיובו תלוי ועומד אם יתקיימו דבריו או יתבטלו. ועפ"ז יתבארו שאר דברי הרמב"ם בדינים הללו דוק ותשכח.

(ט) כו: אם שייר ממנה כזית נשאל עליה. אבל פחות מכזית לא. ואפילו להסוברין דח"ש אסור בשבועה מ"מ הוא איסור אחר ולא איסור שבועה. ומוכח דלא סגי במה שיש איזה נפקותא בפועל מחמת הנדר, אלא צריך שיהא הנדר עצמו קיים בשעת שאלה. ולהיפך אם יהא גוף הנדר קיים אע"פ שלא תהיה שום נפקותא ממנו בפועל נשאלין עליו. ובקובץ שעורים כתובות אות קצ"ג נתבאר שהיא מחלוקת בין התוס' והר"ן, ולהר"ן הוי דינא כמש"כ. ובר"ן נדרים צ' ד"ה מיהו וכו', אין חכם מתיר אא"כ חל הנדר וכו', ואיכא מ"ד דאפ"ה האומר קונם עלי דבר פלוני לאחר ל' יום חל הנדר מיקרי וכו', כיון שסוף איסורו לחול אע"פ שלא חל עדיין חכם מתיר, ואיכא מ"ד וכו' כיון שמ"מ עדיין אינו נאסר אין חכם מתיר. וסברא קמא תריצא לי טפי עכ"ל.

מרכה אני חטאת ואשם "שהן נתפסין" בגדר (כג' הגי' ש). פירש הר"ן, דחטאת ואשם קדושתן חלה ע"י שאומר "בהמה זו לחטאת", דאע"פ שהוא מחויב להביא קרבן חטאת או אשם, מ"מ רק ע"י הדיבור שלו הוא בורר דוקא את הבהמה הזו להיות קדושה.

אולם מלשון הרמב"ם (פ"א ה"י) משמע, שהטעם שמתפסין בחטאת ואשם הוא, משום שאפשר להם לטא מחמת נדר, שכתב ו"ל: החטאת והאשם אע"פ שאין צריך נדר ונדנה כמו שכתב במקומו, אפשר לנדר להביא אותם מחמת נדרו, שהנדר נזיר מביא חטאת ואשם נעמא מביא אשם, לפיכך האומר "פירות אלו עלי כחטאת" או "כאשם" או שאמר "הרי הן חטאת" או "הרי הן אשם" הרי אלו חטאת.

וברש"ט הקשה על פירוש הגמ', למה לא חילקה בפשיטות, דעדיף לרצות חטאת ואשם משום שיכול להביאם נדר ונדנה, כגון באומר "הרי זו חטאת ואשם לפטור את פלוני המחויב בהם", ונשאר בקושיא.

ומוציא אני את הבכור שהוא קדוש ממעי אמו. פ"י, ואין יכול להחליפו בבהמה אחרת, ולכך אף שגם בבכור יש מצוה להקדישו בפיו, מ"מ מזה שאי אפשר להחליפו ש"מ שהוא כבר קדוש בפטירת רחם ממעי אמו, ולכן אם אח"כ ירצה להתפס בו דבר אחר - לא הוי מתפס בדבר הנדר אלא בדבר האסור.

שהוא קדוש ממעי אמו. אין הלשון בדוקא, דאינו קדוש ממעי אמו רק בפטירת הרחם, ו"ל המנחת חינוך (מנחה י"ח ס"ק כ"ט): ודע, דקדושת בכור הוא משיל רצונו, אבל קודם לזה אין זו קדושה ממעי אמו, על כן מותר להטיל מוס קודם שילא לאיר העולם בזמן הזה, וכן להקנות לנכרי ופטירה מן הבכורה, כי נחלק מרחם (כ"ל אמו) ולא קודם. ע' בכורות (דף ג:) ורמב"ם (פ"ג מהלכות בכורות ה"ד).

ומאן דאמר בכור נמי "מתפס" בגדר הוא (כג' הגי' ש). פ"י, ר' יעקב שאסר גבי מתפס נדרו בבכור, ס"ל שגם בכור נחשב מתפס ע"י נדר, כי סו"ס צריך להקדישו בפיו וכדלהלן.

שמצוה להקדישו שנאמר הזכר תקדיש. פ"י, בתיב (דברים טו:יט) "כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך תזכר תקדיש לה' אלהיך", ופירש"י ו"ל: למד שמצוה לומר "הרי אתה קדוש לבכורה", עכ"ל.

חקרו האחרונים, האם נוסף משהו ע"י הקדש זה על הבכור, דהמנחת חינוך (מנחה י"ח ס"ק ל') כתב ו"ל: מלות עשה זו להקדיש צפה אין מוסף שום דבר לענין הקדש, כי בלא"ה מאליו מתקדש, וזה רק גורם הכחוש דמנחה על הצעלים להקדישו, עכ"ל.

אולם האחיעזר (ח"ג סימן ס"ז אות א') חולק, וכתב ו"ל: ר' יעקב ס"ל דהמתפס בבכור חשוב מתפס נדר אע"פ דקדושתו מרחם, מ"מ כיון דמנחה להקדישו חל עליו מוספת קדושה ע"י פיו. דאע"פ שאין

קדושה חל על קדושה, היינו לשטותו (כלומר, להקדישו לשם קרבן אחר - זה לא יכול) משום איסור לאו ד"לא יקדיש" (האמור בבכור), אבל אותה קדושה חלה. ואפשר דאם נדנה, עבר ג"כ משום לאו ד"כל יולד, עכ"ל.

ובגליוני הש"ס כתב לפרש באופן אחר, ו"ל: אע"פ שקדוש מאליו מ"מ ענין המנחה שיהיה האדם מסכים מרצונו הטוב אל ההקדש שהקדישתו המורה. ויש לו דוגמא ברמב"ם (פ"ג מהלכות עדים ה"ב), שכתב שהיוצא בשנים או ביוצא מנחה לומר לו "צא" בשעת יציאתו, ואע"פ שאם לא אמר לו הרי הוא יוצא בנחם (עכ"ד הרמב"ם). ועוד נראה הענין כאן, דקרא ד"הזכר תקדיש" מורה דנחמה מורה כח לאדם באמת להקדיש קדושת בכורה, דאל"כ הרי אין זה מקדיש, רק אומר בעלמא חיצוני "הרי זה הקדש", ועל כרחק דהקדש האדם חל באמת, ויש צורך קדושה מהאדם שהקדישו כאשר לכל הקדש, ומה שהמורה מקדשת הבכור מאליו הוא רק אם אין האדם מקדישו - אז המורה עצמה נותנת לו קדושה וחלה אז הקדושה מאליו, אבל אם האדם מקדישו אז אין המורה מקדישתו כלל באמת ורק קדושת האדם הוא שיש בו, עכ"ל. (וע"פ שהארץ כהן).

וגם בחידושי ר' שמעון שקלא (סימן ט' ד"ה ומה) הלך בדרכו זו, ו"ל: כוונת המורה הימה, שמהיה קדושתו ע"י האדם, היינו אף שאם לא יקדיש האדם יהיה קדוש מאליו, אבל אם יקדיש האדם מהיה הקדושה ע"י האדם וכו'. ואף דבכור הוקדש מרחם ולא יציר שמהיה הקדושה ע"י האדם (קודם קדושת המורה, וכו'), אולי י"ל דכוונת המורה שפוסקע הקדושה דמעיקרא ומחול עליה קדושת האדם, ורק אם אינו מקדישו נשאר עליו קדושתו דמקודם, אבל אין שיהיה כיון שצויה מורה להקדישו ודאי יש בה ענין מה שמחמדם ע"י האדם, דאל"כ לא שייך הקדש על מה שקדוש כבר, עכ"ל.

ובמשק שלמה (ערכין כט.) מפרש באופן אחר, ו"ל: לולא דמסתפינא הייתי אומר דלא צריך להקדיש רק בזמן היותו דהיה קרב לגבוה והיה צריך להקדישו צפה לשם קדושת מוצא, דאף דקדוש מרחם מ"מ אינו חל עליו קדושת מוצא עד יום שמיני (שרק אז ראוי להקריבה), והלכך מנחה להקדיש מקודם לשם ה', והיינו דכתיב "תקדיש לה' אלהיך", והך קרא בזמן היותו איירי וכו', ונראה דאינו יכול להקדיש עד ליל שמיני וכמו בשאר קדשים (שאסור להקדיש מחוסר זמן, ויל שמיני לא הוי מחוסר זמן לענין האיסור להקדיש מחוסר זמן, אבל לענין הקריבה הוי מחוסר זמן עד יום שמיני, כמבואר בזנח"י, ומשום קדושה דממילא לא חל עד יום השמיני). אבל בזמן הזה דבכור נאכל במנומו לצעלים, אפשר דלא שייך בו הקדש כלל (שהרי כל קדושתו חל בשעת יציאתו מן הרחם ואין מה להוסיף קדושה אח"כ), ול"ע.

שמצוה להקדישו שנאמר הזכר תקדיש. נערכין (דף כט.) הקשמה המשנה, דמהאי קרא משמע שיש מנחה להקדיש בכור, ואילו מהפסוק (ויקרא כו:יט) "אף בכור אשר ילד לך בבהמה לא יקדיש אים אמו, אים שזר אים שזה לך" הו"א, משמע שאסור להקדיש אותו. ומירנה בשם ר' ישמעאל, "מקדישו אתה הקדש עליו ואי אתה מקדישו הקדש מוצא", פ"י, שיכול להקדישו לצדק היותו לענין שיתן עליו הדמים שהיה מקבל בטוה הנאה משראל שיש לו נכד כהן ורואה שחברו יתן את הבכור לנכדו להקריבו, ומוכן למה

בדין מתפיש בכטר, ובדין בכור מצוה להקדישו*

קיא) שם. ומאן דאסר בכור נמי מתפיסו בנדר הוא דתניא משום רבי אמרו מנין לנולד בכור בתוך ביתו שמצוה להקדישו שנאמר הזכר תקדיש, ומאן דשרי כי לא מקדיש ליה מי לא מיקרשי. והנה הא דמצוה להקדישו צ"ב, חדא דהלא הוא אינו הבעלים כלל להקדישו, דהא כבר נתקדש מרחם והוי של הקדש, והאיך יכול להקדיש דבר שאינו שלו. עוד יל"ע מה מועיל מה שמקדישו דהא כבר קדוש הוא מרחם, ומש"כ הרמב"ם בפ"א מהלי בכורות הל"ד וז"ל, מצוה להקדיש בכור בהמה טהורה ויאמר הרי"ז קדש שנאמר תקדיש לך, אלוך, ואם לא הקדישו הרי"ז מתקדש מאיליו, וקדושתו מרחם הוא, ע"ב. פשוט דאי כוונתו לומר דקאם לא הקדישו ה"ה קדוש מאליו, ואם הוא מקדישו לא הוה קדוש מרחם, אלא באמת דאף אם לא יקדישו ה"ה קדוש מאליו, והרמב"ם רק כתב לבאר דאפילו אם אינו מקדיש הוא קדוש כיון שלעולם הוא קדוש מאיליו, ולשון הרמב"ם הוא לאו בדוקא, וא"כ קשה כנ"ל מה מועיל הקדישו כיון דכבר קדוש הוא מאליו. **והנה** כהא דהקשינו דאין הוא הבעלים להקדישו צ"ל דהביאור הוא דכיון דהתורה אמרה דמצוה להקדישו ע"כ דהתורה נחנה לו כח בעלות להקדישו, וכ"כ הגרש"ש. ולגבי השאלה השנייה מה מועיל הקדישו, כמדומה ששמעתי פעם מהגרש"ש זצ"ל שאמר כזה דכיון דהתורה אמרה דמצוה להקדישו ויש לו כח בעלים להקדישו הגם שב' קדושות אין, מ"מ נוסף עוד סבה לקדושה, ומה שהיום הוא קדוש זה בגלל קדושת פיו, ונמצא דקדושתו הוא מחמת שתי סיבות חדא דמאליו הוא קדוש, ועוד דקדוש מקדושת פיו, אמנם הוא חידוש לומר כן דאחר שהוא כבר קדוש לא שייך גם לומר כזה שנוסף עוד סיבה לאותו חלות קדושה.

ולכך מרווח טפי לפרש כזה כמו שביאר הגרי"ז זצ"ל [מובא בכתבי הגרי"ז נזיר דף ד' ע"פ שטת הרמב"ם בהלכות נדרים פ"א דדבר הנדור היינו כל דבר הבא בנדר ונדבה, וכל דבר שאינו בא בנדר אע"ג דקדושתו בידי אדם לא חשיב דבר הנדור, והא דחטאת ואשם הם דבר הנדור משום דמתפיסו בנדר, ואע"ג דהא אינן באין בנדר, פירש הרמב"ם דהיינו משום דאשכחן חטאת ואשם דבאים בנדר ונדבה, ומשום חשיב כל חטאת דבר הנדור ואפילו חטאת חלב, משום דלא בעינן דקדושה זו שמתפיס בה יהא בה בנדר, אלא סגי במה שמין הקדושה

בא בנדר, והרי מן חטאת בא בנדר כדאשכחן בנזיר. ולא כמו שפירשו הראשונים הא דמתפיסו בנדר והיינו דקדושתו בא בידי אדם], ולפ"ז בבכור דמצוה להקדישו, ודאי דאין כוונת התורה שיהא זה דיבור בעלמא, וע"כ דחשיב זה "מעשה הקדש", ואף דלא חל שום חלות קדושה עי"ז דהא כבר קדוש הוא, מ"מ ע"כ דהתורה אחשביה עכ"פ ל"מעשה הקדש" נזהר ג"כ קשה דכיון דלא חל שום חלות קדושה עי"ז איך נחשב למעשה הקדש, דבשלמא אם היה שייך שיתווסף עי"ז סבה נוספת להקדש, היה שייך לומר דחשיב מעשה הקדש, אבל כיון דנקטינן דאחר שכבר קדוש ל"ש שיתווסף עוד סבה להקדש, איך נחשב למעשה הקדש, אמנם הגרי"ז הבין דכיון שאמרה תורה מצוה להקדישו, ע"כ דהחשיבה זה למעשה הקדש ואי"ז דיבור בעלמא], וכיון דאיכא גם מעשה הקדש דידיה שפיר חשיב מין קדושה שבא בנדר, ואף דכפועל לא יצויר קדושת בכור שבא בנדר, דהרי אם יקדיש סתם בהמה בקדושת בכור לא יהא קדוש, מ"מ היינו רק משום דהרי קדושת בכור שייך רק על חפצא דבכור דהוא פטר רחם ולא על כל בהמה, ופטר רחם הרי לעולם כבר נתקדש מאליו, וממילא ל"ש במציאות שקדושתו תהא בנדר, אבל מ"מ ה"מין קדושה היה שייך לבא בנדר אילו היה אפשר במציאות.

והנה הגרי"ז אמר ביאורו הנ"ל לפי"ד הרמב"ם דבעי שיתפיש בדבר הבא בנדר, וסגי במה שמין קדושה זו בא בנדר ונדבה. אמנם לפי מש"כ לעיל ס"ק צח י"ל בביאור של הגרי"ז גם לדעת שאר הראשונים. דהרי בארנו שם דגם להראשונים החולקים על הרמב"ם וס"ל דדבר הנדור היינו כל דבר שקדושתו באה בידי אדם, י"ל דס"ל דלא בעינן דוקא שיתפיש בדבר שקדושתו באה בידי אדם, אלא בעינן דמין קדושה זו אפשר שתבא בידי אדם, ועפ"ז ביארנו שם דגם אם מתפיש בהקדש שנעשה הקדש ע"י קנין חצר להקדש ולא ע"י קדושת פה, אסור כיון דמין קדושה זו באה בידי אדם, ויעו"ש עוד מה שכתבנו כזה. ולפ"ז י"ל גם לדידהו כמש"פ הגרי"ז כדעת הרמב"ם דכיון דמצוה להקדיש בכור ע"כ דהויא זה "מעשה הקדש", ואם נחשב זה ל"מעשה הקדש" הויא קדושת בכור מין קדושה שאפשר לבא בידי אדם. ובאמת דלהני ראשונים נחא טפי האי ביאור מבדעת הרמב"ם, דמדחשיב מעשה הקדש ה"ז ראייה שקדושה זו יכולה לבא בידי אדם דאל"כ לא היה זה מעשה הקדש והגם דיש כבר את הקדושה שחלה מאיליה